

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. **42** (295), serie nouă. Miercuri 13 noiembrie 1996. Preț: 600 lei

«de la început până la sfârșit totul e un urlet,
o strigare în deșert » (Mircea Florin Șandru)

exilul și

supraviețuirile

Cu Alain Finkielkraut despre

PATOLOGIA UNIVERSALULUI

SEMNAL LA... SEMNAL

Îmi place să cred că editorialul din numerele 3-4 ale „Semnalului teatral“, publicație a UNITER-ului, editorial semnat de Marian Popescu, nu mai este de actualitate azi, 4 noiembrie, când citesc revista. Îmi place să cred, de aceea nu voi face nici o referire la „Cultura Inhibării“, cum se intitulează acest editorial, mai exact la acel fragment de început care se referă la inhibările culturale dintre 1947 și 1996. Rețin din acest articol următoarele fraze optimiste: „Succesul în circuitul internațional al teatrului cred că ar trebui să devină stimulant pentru dezvoltarea unei culturi teatrale a dezinvolturii. Consecințele inhibării probabil că vor dispărea cu timpul, dar asta nu va veni de la sine“. Ele sunt (frazele va să zică) optimiste, generale și generoase. Vorbesc despre continuitate și despre schimbare în același timp și vin într-un moment în care pare că începe să se schimbe ceva. În societate, în cultură. Dar să revenim la „Semnal teatral“. Revista trimestrială editată de Uniter cuprinde în acest număr, la rubrica „Interviu“, opiniile despre condiția artistului exprimate de actorul Marcel Iureș, într-un dialog cu Marian Popescu; la rubrica „Spectacol“, „Noi moduri imaginative în teatrul românesc“ și, tot la această rubrică, „Schița de portret“ pe care Irina Coroiu o face Beatricei Bleonț și întregii serii de absolvenți ai clasei de regie a ATF. La rubrica „Document“, în prezentarea și traducerea Mariei Dinescu, găsim trei scrisori pe care marele scriitor rus Mihail Bulgakov le-a trimis lui Stalin, în două dintre acestea fiind dată „implicit și o imagine a vieții teatrale din anii 20-30 din U.R.S.S.“ „Regia ca lectură, regia ca text“ este titlul articolului semnat de Miruna Runcan, articol în care se vorbește, mai presus de toate, despre interpretarea unui text. La rubrica „Semn“ – un fragment revelator în sprijinul a ceea ce reprezintă înnoirea scenei teatrale moderne din „Opera de artă vie“, lucrare importantă a lui Adolphe Appia, scenograf și teoretician elvețian. Trecerea în revistă a revistei la care ne referim ar trebui să continue și după punctul pe care îl pune D.T.

MICI MASE / MARI MASE

de NICOLAE PRELIPCEANU

În jurul cărții literare există în mai fiecare oraș un public anume, i-am putea spune chiar specializat. O mână de oameni de calitate, care dau fuga la oricare dintre manifestările ce au în centrul lor literatura, dau fuga de câte ori apare vreun scriitor pe care-l știu. E drept, am fost obișnuiți să credem că nu acest public specializat contează ci marile mase care dau buzna și la cărți ca pe stadioane. Ca și-n cazul celorlalte minciuri ale comunismului „biruitor“, și această afirmație s-a dovedit a fi vorbă goală. Nu puteam contesta că la anumite cărți, dar mai ales la anumiți autori, în special dintre cei faimoși pentru isprăvi extra-literare, se îmbulzesc chiar mase de oameni, să-i vadă, să le ia un autograf. Tare-aș vrea să știu (vorbă să fie, de fapt știu) ce au făcut cu cartea grea, teoretică a lui Umberto Eco sutele de oameni (simplici, cinstiți, nu-i așa?) care s-au călcat în picioare să-l vadă, să-i ia un autograf, astă vară, la Târgul de carte de la Teatrul Național din București. Oricum, aceste bătaii, amintindu-le pe cele de altădată pentru lapte, carne, făină, zahăr, ne pot dezvălui un fapt, să zicem, încurajator. Și anume acela că oamenii nu au devenit cu toții – și mai ales nu pentru tot timpul – niște automate de câștigat o pâine: din când în când, o tresărire le mai aduce aminte câte altele ar fi putut face în viață, dacă n-ar fi fost constrânși să o ia pe linia îngustă de pe care orice deviere le poate fi fatală, aceea a muncii pentru pâine, pentru copii, pentru întreținere. E drept, nu sunt mari nici masele care se reped la un Eco, necum să fie așa cele ce asistă la aproape zilnicele lansări de cărți ale colegilor români ai scriitorului italian pomenit mai înainte. Putem deci spune că mici mase de oameni care să se strângă în jurul unei cărți de literatură se mai găsesc prin fiecare oraș al țării noastre. Dar când te uiți la marile mase, care proclamă jos unul și sus altul, abia atunci ai revelația – dacă nu te învredniciseși de ea înainte – locului pe care îl poate ocupa literatura, arta, în viața celor care nu sunt specializați în ele. N-ai fi vrut să accepți că literatura, poezia constituie profesii ca oricare alta, ca tâmplăria sau poate ingineria („dă suflute“, vai!), că deci un număr limitat de persoane se ocupă cu ea și un număr tot limitat de indivizi îi dau atenție, din cine știe ce motiv obscur.

În ce-i privește pe oamenii care se strâng în jurul unei cărți, al unui scriitor, prin orașele țării, un adevăr crud trebuie să știm: cu toții scriu și ei, în mai mare sau mai mic secret acasă, poezii, proză, eseuri, ba chiar piese de teatru. Astfel încât pentru ei sună oricând trâmboița care anunță un târg de carte, un salon de carte sau o simplă lansare la librărie. E o fatalitate pentru scriitor să îmbătrânească împreună cu ei, să-i întrebe și să fie întrebat în rândul lui de sănătate, de familie, mereu de către ei, de aceiași oameni, de parcă i-ar fi rude sau ar fi căsătorit cu ei. Și dacă scriitorul nostru ar fi unuși organizat, ar avea chiar numele într-un carnetel, pe oraș și pe județe. Mici mase de oameni care au asupra celor mai avantajul că le poți cunoaște personal. Celelalte se trec numai în formularele cu semnătură pentru diferite candidaturi. Și nici acolo prea exact.

acolade

COMPLICITATEA, CU DUHORI DE CUȘCĂ

de MARIUS TUPAN

Un precunoscut (și adesea de nerecunoscut!) critic literar, ridicător cu ziua la fileul domnului Ion Iliescu, iritat pesemne că neamul românesc s-a trezit, și-a vărsat focul pe mine, după cum lesne se poate verifica, străjer doar la porțile literaturii. O să rămâneți șomeri, toți aștia, sponsorizați de Soros! mi-a aruncat din vârful limbii. Sigur, într-un astfel de moment crucial, aș putea spune de înălțătoare mândrie patriotică, am sucombat într-o solemnitate contagioasă, fără să realizăm că aceasta se învecina cu teritoriul unui haz nebun. Avertismentul ca și dizertația profesorală mi-au inflamat memoria. Și, cu voia dumneavoastră, privirile. Chiar să fi uitat criticul ce cărți s-au jucat până acum pe malurile Dâmboviței și mai la vale, eventual în amonte? Am mai spus-o și o vom repeta cu insistență, ori de câte ori va fi nevoie: nici de la Palatul Cotroceni, nici de la Palatul Victoria revista **Lucașfărul** n-a căpătat nici o lețcaie, deși, prin campania electorală, senatorul de Oltenița vorbea de unele sponsorizări. Pentru a nu stimula unele ambiguități, trebuie să precizăm că numai revistele aservite s-au bucurat de sprijin financiar, că, în vremurile numite iliesciene, s-au înființat destule publicații, fără relevanță socială sau literară atâta vreme cât zac pe tarabe și sunt aruncate, gratuit, prin trenuri și pe la ambasade. Iar dacă noi am supraviețuit în astfel de condiții, de unde știe atât de exact

învățătorul altora că vom fi șomeri, imediat ce democrația se va exprima plenar în România?

Un fapt e cert: dihonnia care a speria cucuvelele de la Cotroceni s-a transmis – fi contagios, fie telepatic! – celor care au servit ca cauză dinainte pierdută. Să intri în comitetul de sprijin al unui ins, alergic la cultură tocmai fiindcă aceasta nu-i este favorabilă, să te împotrivesți curentului (nu alternativ, ci continuu!) din propria ta breaslă, și, în plus, să mai și crezi că adevărul îți aparține, iată deja o stare de disconfort care pe noi, sinceri să fim, n'ne mai amuză, ci ne îngrijorează. Complicitatea cu duhori de cușcă, nu poate crea decât monștri. Apoi, mai e ceva: a sacrifica o carieră notabilă doar pentru a fi în grațiile, serviciile și onorariile unor indivizi care renunță atât de sălbatic la privilegiu, echivalează cu o sinucidere. Crezul oricât ar fi de orb, trebuie trecut prin diverse radiografii. Noi toți avem nevoie de revizuire succesive, și criticul ar trebui să se trezească măcar în ceasul al doisprezecelea, pentru a ne demonstra că nu-i totul pierdut. Sau el însuși păstrează perspectiva recuperării. Nu ținem neapărat să-și schimbe traseul. E dreptul lui să și-l urmeze potrivit conștiinței, însă când aruncă pisica moartă în altă ogradă, parcă e nevoie de o somație, fie și verbală. Altfel, e tentat să creadă că tot Măria Sa va cădea în picioare, fără să bănuiască retragerea acestuia.

• Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Lucașfărul
Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă,

Redacția: Laurențiu Ulici (*director*),
Marius Tupan (*redactor șef*), Ioan
Es. Pop (*secretar general de redacție*),
Alexandru Spânu (*redactor*), Ion Cucu
(*fotoreporter*)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București,
sector 1, telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială
Română, filiala sector 1, Calea
Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:

INFOGIP
Marius Predescu

Tipar: INTERGRAPH

Abonamentele se pot face la toate
oficiile poștale din țară. Revista noastră
este înscrisă în **Catalogul publicațiilor**
la poziția 2048.

ARTĂ ȘI COMUNICARE

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Arta este comunicare. Adaptând – și extrapolând – formula stabilită de Croce pentru poezie, considerând, astfel, arta intuiție-expresie (nu are cum să nu fie intuiție și evident, expresie, chiar dacă s-ar pretinde că este și altceva – căci, într-adevăr pure, aceste concepte sunt greu de suplimentat atunci când este vorba de subiectul aflat într-un act de creație și borare creativă, de comuniune sau comunicare) putem întreba, firesc, de unde vine nevoia comunicării prin artă.

Cum interrelația estetică este exclusiv umană, lizând o noțiune dezvoltată mai ales în cadrul noștrii, văzând bine ce se întâmplă în evoluția civilizației, am putea afirma că omul este ființa capabilă să acorde lucrurilor valoare de oportunitate.

Ornamentele și protecția sunt, desigur, apreciate și de animale, care nu aparțin categoriei umane; acest fapt conferă valoare lucrurilor deși, pentru o altă specie, ele induc pulsuni și corespund unor instincte. Nenumărate sunt bunurile care satisfac, dar, într-un fel sau altul, aspirații, tendințe și necesități umane. Unele dintre acestea nu pot fi evaluate decât – atunci ele sunt apreciate printr-o valoare de oportunitate: la ce altceva se renunță pentru a fi păzite, ce altceva nu vom face pentru a face asta. Iată valoarea de oportunitate.

Care este condiția artei? În primul rând, sigur, ne este necesară pictura lui Botticelli pentru că ne este necesară înțelegerea lui asupra creației, asupra frumuseții, purității și iubirii, asupra îndrăzneții și mândriei feminine – ne este

necesar modul lui de a accepta și releva convergența infinită a contrariilor: senzualitate și elevație, spirit și corporalitate, sensibilitate și reflecție.

„Antologia orașelului Spoon River“ ne vorbește despre semnificație și moarte, despre comunicare împlinită prin însuși faptul dispariției. Ambele însă – odată cu întreaga artă a lumii – își află valoarea într-o altă comunicare: aceea de la care ne reținem, pe care o înlocuim, pe care o fac imposibilă. Este, desigur, comunicarea devenită, prin chiar existența artei, subcomunicare. Această rețineră determinată de natura artei, impusă nouă de la sine, nu este „turnul de fildeș“, simbolul izolării și autismului, al unei dezumanizări produse de abandonul etic, prin refuzul răspunderii, sub falsa protecție pe care ne-ar acorda-o opțiunea noastră estetică – este pur și simplu civilizație, depășirea subiectivității în calitatea sa comună, trivială, traversând obiectivitatea către subiectivitatea supraobiectivă – creatoare deci, formatoare de obiect și deci de univers.

Aceasta este comunicarea, „contactul vital“ a două sensibilități, a două suflete – deci a două totalități.

Regresia la infinit a tot ceea ce se plasează în oglindă în raport cu existențialul imediat își declanșează cursul – comunicarea referitoare la comunicare se numește informație (comunicarea, ca atare, este existența în act). În sfera umanului informația este lumea mediilor – detașarea informației de suportul generator este demagogia.

Globalizarea modernă are drept componentă

majoră mediaticizarea existenței; arta trăită în comunicarea vitală devine artă intermediată. Exegeza poate deveni demagogie.

Demagogia apare ca ofertă falsă de clarificare a comunicării – cadrul comunicării, în calitate de contact vital –, este integralitatea inextricabilă a timpului („timpul trecut și timpul prezent sunt amândouă cuprinse în timpul viitor, iar acesta este cuprins de trecut. Dacă tot timpul este veșnic prezent, atunci tot timpul este de nemăntuit“). Demagogul este paseist, futurist sau actualist – la fel este egocentrismul în general. Demagogia comunistă a început prin a fi futuristă, a devenit actualistă și a dispărut în plin paseism. Demagogia creată ulterior dispariției comunismului în planul recepției mediatică a culturii, literaturii, artei pare să treacă printr-un ciclu similar.

Când o lume – sau un om – nu produce, reconsideră. Autentică reconsiderare a trecutului se află în creația prezentă; ea decurge din apariția unor noi referențiale, pretinse de o nouă vitalitate și de o nouă deschidere a duratei. Subminarea trecutului nu creează loc pentru viitor, ci subrezește existența.

Pe această cale, a detașării demagogice a informației de ceea ce ar fi trebuit să fie suportul ei existențial, varianta cea mai penibilă pare să fie un gen de a doua viață – românească – a avangardei contestatoare, un avangardism în pampers, senil-inconștientă. Măreția și defectele unui Sadoveanu și unui Bogza, unui Marin Preda, unui Petru Dumitriu, ale unui Lucian Blaga sau Constantin Noica sunt și unele și altele mult prea evidente pentru a nu putea să întreținem cu ei o relație normală, diferențiată, recunoscătoare și matură, în care idealitatea nu conduce la divinizare, iar deziluziile – câte vor fi fiind posibile – nu antrenează diabolizarea.

Există – iată – un autism chiar și în raport cu cei care nu mai sunt. Este dificil de crezut că punându-ne într-o proastă relație cu aceia care au fost vom putea crea astăzi o nouă lume a comunicării. O pagină de Sadoveanu sau Bogza – desigur, nu orice pagină – ne poate oferi, ca valoare de oportunitate, scutirea de multe din comentariile care le sunt dedicate acum.

— minimax —

MEA CULPA? (I)

de ȘERBAN LANESCU

Si, totuși, se-nvârte! În continuare urmând o „vorbă mare“, dintr-acelea care când le auzi îți vine să te dezbraci de caracter exclamând «Termină dom'le cu nopenile!». Căci, bine'nțeleș, la roata istoriei a dus mîntea, ceea ce implică abdicarea de la orice pretenție de originalitate, stil etc. Dar, poate sunt momente/situații când a uita să mai faci niște dășteptu' este condiția de a putea trăi într-adevăr. Iar acum, chiar acum când scriu, în seara de luni (4) spre marți 5 noiembrie (după alta, și ce noapte!) s-ar putea ca (și) în România să fie un astfel de moment. Spun dară s-ar putea să fie, nu, este, recunoscându-mi apoi fără remușcă deficitul (dacă nu chiar infirmitatea) de a crede. Oare, chiar...?!

De-o fi existând, poate, vreun cititor cât de puțin fidel al *minimax*-ului, știe de mult că, în timpul capului, n-am vrut să accept vreodată existența, în România, a posibilității unei schimbări politice radicale, înfăptuită pașnic, prin alegeri sau, cum aud că i se spune acum cu o sintagmă de import, printr-o «revoluție de catifea». N-am vrut, adică n-am putut, în virtutea unui raționament pe cât de simplu pe atât de conștient și răscuit în toate felurile de a s-a făcut acru. **Dacă pentru Iliescu & comp.**

pierderea puterii conduce iminent către tribunal, sau, în orice caz, este implicat acest risc, atunci, *in extremis*, cum să se poată abține „stimabili“ de a nu recurge la reprimărie violentă? Cum naiba să poți scăpa din această *cușcă* logică?! Adică nu povestea cu dezorientarea/ confuzia/ dezinformarea poporului *televizorat* (despre care s-a scris atîta) este ceea ce nu-ți permite să accepți revoluția, mă rog, de catifea. Măcar și *fincă* foamea înțelepțește. Deci, gândind în perspectivă, cu poporul până la urmă, cum s-ar spune, se rezolvă. Rămâne însă insolubilă culpabilitatea „reprezentanților“ poporului, cărora n-ai cum să le atribui tuturora o vocație suicidară. Argumentul lui Fukuyama cu moleșirea voinței care-i poate pocni pe dictatori astfel încât ajung să-și accepte mazileala, nu știu cum, o fi el *ben trovato*, da' nu ține. Iar că Dumnezeu este de prin părțile noastre, nici vorbă(!), totuși, orișicât!

Așadar, în ce mă privește, cam așa era *montajul interior*, (pre)dispoziția în care eram când am receptat duminică noaptea primele rezultate ale sondajului întreprins de IMAS și care îmi infirmau euforic „teoria“. Că mesagerul veștii fantastice era Tatulici, care Tatulici..., nu mai avea importanță. Important, adică ce-i aia

important, copleșitor era că rezultatele semnalau posibilitatea unei hibe a cuștii. «Doamne, deci s-ar părea că se poate! Dar cum, cum se poate?! Unde am greșit?!» Și, scurt, a urmat recăderea otrăvindu-mi bucuria din prima clipă. «Păi băieții au cedat cu bună știință la Parlament după care, peste două săptămâni, își vor *trage* președinția și toată porcăria o să se prelungească». Iar mai târziu, pe la 2-3 noaptea, la televiziunea „bătrână“ tov Boda, fără jenă, prefigura ca singură alternativă politică viabilă pentru România: **Iliescu președinte + o coaliție guvernamentală** (cum s-o numești altfel decât **monstruoasă?**) **în care să conviețuiască CDR și PSDR**. Adică, nu-i așa, pupat Piața Independenței sau varianta dâmbovițeană a pactului de la Moncloua visat de Ion Ilici Iliescu! Care Ion Ilici Iliescu în aceeași noapte râdea, râdea da' parcă nu era tocmai râsu' lui. Deci...?!

Dimineată, tutungiul din colț, cu care fac aproape zilnic politică, era vesel nevoie mare. «Ați văzut? Încet, încet tot scăpăm naibii de bestiile-astea!» Iar când i-am spus să nu se-mbete cu apă chioară explicându-i iarăși *lucrătura* m-a trimis la plimbare. «Gata dom'le, nu mai ține! Iese și Constantinescu, iese la pas, după care om mai vede!» Eu însă tot *în cușcă*. «Fură, nea Titi, fură!» El, însă, beton, descumpănit de liniștit. «Poa' să fure că tot degeaba. Iar dac'o fac iar can pa'șase, iese tărăboi. Iese mare tărăboi și pică mai rău!» Dar încă nu vedeam ieșirea din *cușcă*. «Dacă iese tărăboi scot *taburile*, nea Titi.» Și-a urmat eliberarea. «Nu le scot, că *taburile*-s la noi!» Am desfăcut repede pachetul abia cumpărat și la prima țigară i-am aprins filtrul. Pentru că despre nea Titi știu că este **nu numai** un turfist împătimit. Altfel nu l-aș ține de consilier politic.

Ioan Petru Culianu, *RELIGIE ȘI PUTERE*

Volumul a apărut pentru prima oară la editura Marietti, din Torino, în anul 1981, înglobând trei studii semnate de Culianu și de doi cercetători italieni: Mario G. Lombardo și Gianpaolo Romanato (primul își desfășoară activitatea la Universitatea din Pavia, cel de al doilea în cadrul Universității din Padova). Studiul lui Culianu se intitulează „Religia și creșterea Puterii”, fiind structurat pe două segmente aflate în corelație strânsă: cel dintâi segment este consacrat trecerii în revistă a sferei cercetării și a sinuozităților înregistrate de respectivul demers de-a lungul timpului, cel de al doilea compartiment reprezentând o fină analiză a relației dintre nihilism și destinul civilizației occidentale.

În foarte puține cuvinte, ideea de bază a studiului s-ar putea rezuma la procesul facilitării apariției nihilismului, ca rezultat, pe de o parte, al diluării până la aneantizare a credinței în Dumnezeu (fenomen înregistrat în spațiul occidental) și, pe de altă parte, ca o consecință a excesului de credință frizând fundamentalismul, lesnicios sesizabil în spațiul oriental. Consecințele – resimțite din plin – în plan socio-politic au fost catastrofale, dacă ne gândim numai și numai la manifestările totalitariste. (Ed. Nemira; 10.000 lei)

Gabriel Pleșea, *IMPOSIBILA REÎNTOARCERE*

Cel de al doilea roman al autoexilatului Gabriel Pleșea nu este altceva decât o continuare a primului, *Aruncă pâinea ta pe ape* (o analiză psihologică a crizelor de adaptare prin care trece un român aruncat de destin pe meleagurile Americii). Dacă, în prima carte, acțiunea se desfășura exclusiv în străinătate, în *Imposibila reîntoarcere* (evidentă parafrazarea unui cunoscut titlu al lui Marin Preda!) același erou, Ion, va reveni în România, în două rânduri, căutând să deslușească sensul și dedesubturile prefacerii din țara sa natală, aflată în plin proces de așa-zisă tranziție post-comunistă. Evident, va fi dezamăgit; dezamăgirea este, însă, mai ales a cititorului, deoarece Gabriel Pleșea practică o proză reportericească, plină de platitudini generatoare de plictis, analizele psihologice rămân la nivelul purilor constatări și atât, nu avem de-a face cu o strategie a simplificării mijloacelor epice, ci cu imposibilitatea de a străpunge crusta banalității în favoarea reliefării miezului artistic. În fond, vechea problemă a transfigurării, fără de care pagina scrisă este orice, numai literatură nu! (Ed. Vestala)

Alexandru Lungu, *AUZELIȘTI*

Din nu prea îndepărtata Germanie, mai precis de la Bonn, primesc ultimul volum al acelui poet care, cu zece luștri în urmă, debutase eclatant cu *Ora 25*. Citesc: „tăcerea dintâi/ între cuvinte străvechi/ sub audierea tainei/ într-un crin se arată// bucuria și jalea fără cuvinte”. citesc: „prin nopțile amirosind/ a murire fără de capăt/ îmi văd lacrima/ pierdută-n uitare/ devenind rugină/ în aripa necruțătoare/ pe care îngerul necunoscut/ o abate asupra-mi”, citesc și îmi dau seama că scurgerea anilor a alungat fronda cu iz evident de avangardă care străbătea de la un capăt la altul volumul de debut, făcând loc melancoliei, elegiacului, reflexivității, nostalgicului; aflat în amurgirea vieții, poetul pare a fi tentat de descifrarea enigmaticelor semnale din lumea „de dincolo”, pe care le (pre)simte, le întâmpină cu seninătate și, aparent paradoxal, le vede în corelație cu lumea „de aici”; puntea de legătură ar fi poezia. *Auzeliști* seamănă, în întregul său, cu o lungă oficiere estetică a nuntirii dintre elementele deja experiate și cele ce vor trebui, inevitabil, cunoscute cu făptura pură, cea fără de carnal. (Ed. Semn, Bonn)

Georges Duby, *ANUL 1000*

O călătorie fabuloasă – realizată, în principal, prin juxtapunerea unor texte istorice, elaborate între anii 980 și 1040 – în mentalitatea anului 1000, mentalitate dominată de spaima frisonantă a Apocalipsei. Nu este vorba despre o dezbateră asupra fenomenului milenarismului, ci de răspunsuri edificatoare la întrebări vizând ponderea elementului religios în evoluția spirituală, maniera de a studia un fenomen cu multiple conotații, motivațiile preocupărilor pentru redactarea textelor istorice, înmugurirea Renașterii în Occident ș.a. Autorul, exponent al Noii Istorii franceze, adoptă tactica citatelor masive și abundente, el rezumându-se la comentarii și note explicative de subsol; efectul înseamnă o maximă obiectivitate, studiul devenind extrem de convingător. Postfața semnată de Mihai-Răzvan Ungureanu este o admirabilă incursiune în istoriografia contorsionatului an 1000, ale cărui trăsături se reeditează, parțial, acum, în preajma anului de grație 2000... (Ed. Polirom; 7500 lei)

Toader Buculei, *PREZENȚE BRĂILENE ÎN SPIRITUALITATEA ROMÂNEASCĂ*

Fără îndoială, lucrarea harnicului profesor brăilean este necesară, venind să acopere un gol și făcând, într-un fel, dreptate orașului în care s-au născut și format cel mai influent gânditor român (Nae Ionescu), cel mai strălucit logician român (Anton Dumitriu), cel mai citit prozator român în străinătate (Panait Istrati). Dicționarul – destul de impropriu subintitulat *Mic dicționar enciclopedic* – cuprinde 187 personalități din domeniul științei și tehnicii, 113 literați și ziariști, 52 de plasticieni, 41 de muzicieni, 30 de slujitori ai teatrului, 27 de publiciști și 5 din diferite alte domenii. Este ridicat vâlul uitării așternut peste multe personalități pe care scurgerea timpului le-a trecut într-o zonă de (pen)umbră a conștiinței colective, sunt reliefate nume în plină afirmare; articolele au concizie și vădesc o documentare atentă. Trebuie făcută și o remarcă negativă: este inadmisibil să se acorde unui publicist cam de două parale (dar, vai! „în funcție”...) un spațiu aproape dublu în comparație cu spațiul rezervat, de exemplu, unei strălucite figuri care a fost Bazil Munteanu, dar, în fine, oameni suntem! și, apoi, orice lucrare de acest gen este perfectibilă. (Ed. Libertatea, Brăila; 1194 lei)

ANTICARIAT

Robert Frost, *A FURTHER RANGE*, New York, 1936

John Wheelwright, în *Poetry*, octombrie 1936: „Când celebritatea lui Robinson nu începuse să urce spre zenit, unii rosteau numele lui Frost (împreună cu acela al lui Robinson). Acum, Robinson a murit, Frost e cel mai de seamă poet al nostru. Faima lui se va înălța pe o temelie mai fermă. Robinson, asemenea lui MacLeish, poate fi judecat nu atât prin opera lui, cât prin explicarea motivelor pentru care ea place cititorilor, pe când, în cazul lui Frost, opera e aceea care contează (...), cele mai bune poeme ale lui sunt mai bune decât cele mai bune poeme ale lui Robinson”.

Bernard De Voto, în *Saturday Review*, ianuarie 1938: „Este foarte adevărat că Frost nu scrie ca Eliot, Pound, Auden sau Spender. Prin urmare, proștii pot conchide că el este un poet slab sau lipsit de importanță; dar cei care știu să citească prețuiesc poezia pe care a scris-o. Când procedezi astfel, observi imediat – dacă nervii nu-ți sunt sigilați cu ceară – că ai în față opera unui poet (...) care seamănă cu alții, un poet important nu doar în contextul acestei epoci, ci în contextul întregii noastre literaturi, un poet american” (*Anticariatul Scala*; 7200 lei)

top 5

Librăria Humanitas

- Ioan Petru Culianu, *Religie și Putere*
- Leon Donici, *Revoluția rusă* (F.C.R.: 4500 lei)
- I.D. Sârbu, *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal* (Scrisul românesc, p.n.)

Librăria Sadoveanu

- Onisifor Ghibu, *Pagini de jurnal* (Albatros; 7500 lei)
- Ioan Petru Culianu, *Religie și Putere*
- Nichita Danilov, *Nevasta lui Hans* (Moldova; p.n.)

Librăria Eminescu

- Sanda Stolojan, *Nori peste balcoane* (Humanitas; p.n.)
- Nicolae Cristache, *Condamnat la Cotroceni* („Coloana infinitului”; 8900 lei)
- Ioan Petru Culianu, *Religie și Putere*

Librăria Alfa

- Liviu Petrescu, *Poetica postmodernismului* (Paralela 45; 6800 lei)
- Ioan Petru Culianu, *Religie și Putere*
- George Duby, *Anul 1000*

Librăria din Bd. 1 dec. 1918, nr. 53

- Olivier Clement, *Trupul morții și al slavei* (Christiana; 4900 lei)
- Nicolae Cristache, *Condamnat la Cotroceni*
- Alexandra David-Neel, *În țara bandiților gentilomi* (Nemira; 7500 lei)

Pentru o cât mai promptă prezentare, invităm editurile interesate

(dar și pe autori) să expedieze pe adresa redacției noastre un exemplar din noile apariții de carte.

Pagină realizată de Alexandru Spânu

POEZII DIN SUBTERANĂ

de IULIAN BOLDEA

Ambiguitatea ce se lasă ghicită, nu de puține ori, în versurile lui Ioan Milea din volumul Seară cu Dante și alte poeme (Editura Arhipelag, Târgu-Mureș, 1996) nu rovine atât din involburarea paroxistică a imagisticii, cât din laconism și asceză expresivă; poetul își asumă, într-un fel, existența nu ca însumare, înlănțuire de nagini, ci ca esențializare a multiplului într-un contur formal epurat de contingent recum o mireasmă divină.

Ambiguitatea poemelor, născută astfel dintr-o dicțiune concisă, reductivă, are o alură anamnetică. De altfel, chiar în momentele când poetul transcrie înfățișări ale realului, versul său pare dictat de o ească foame a originarului; prospectând rhotipurile, Ioan Milea se dovedește a fi și un poet deschis meditației lirice, meditație purgată însă de filosofarea vulgarizatoare, anspusă în tonalitățile clasice ale unui vers transparent, spiriualizat. În prefața volumului, dl. Cistelean observă că acesta e „tăiat, destul e tranșant, în două cicluri, despărțirea eprezentând și un fel de cronologie internă a reaqției. Dacă în primul ciclu sensibilității i se sigură o mai mare fluiditate, fiind pusă în elaqție cu un real mai tolerant și cu solictări liverse, **Poezii din subterană** se trag riguros în angoasă și exasperare, trăind într-un erimetru agonic, bacovian“.

Seară cu Dante, ciclul liminar al olumului, reunește poeme ce atestă vocația rin excelență imaginativă a autorului. Fisura lntre material și imaterial e imperceptibilă, poetul părănd a locui concomitent ambele ărâmuri, și spațiul realului strict, și acela al luziei purificatoare, al imaginației: „Imaginația -a luptat pe viață și pe moarte/ să te smulgă din eal. Dar nu a fost de ajuns o minciună/ să spun: trăzile se înclină, casele alunecă, oamenii/ au ăzut din lumea/ crăpată în două//. Nu a fost de ăuns.// Frumoasă, la doi pași, necunoscută, de eoprit/ autobuzul te-a aruncat în stație./ Și ce bine/ că din noi doi doar eu am simțit/ că ai pierit“ (**Cercul întăi**).

Spațiul poemelor lui Ioan Milea (cel puțin acela configurat în această primă secțiune) e ncadrat de o fervoare senzorială în care

suavitata și presimțirea monstruosului, a informului stau alături. De aceea, poate, percepția lirică are un aer ușor didacticist, ca și când spațiul poetic ar fi mai degrabă rodul unei înscenări manieriste decât al unei emisii spontane; poate, de aici, și amestecul de robustețe vitalistă și caligrafie livrescă ce se poate bănuși în, de pildă, poemul **Seară cu Dante**. Aici, acuitatea detaliilor, ce evocă figura lui Dante din prima parte, se traduce în partea a doua într-o concentrată, lipsită de emfază apocaliptică, viziune a Infernului, pentru ca în ultima parte vacarmul infernal să se resoarbă în șoaptă ironică, în expresivitate calofilă: „Styxul e fisura întunecată a zidului./ e spărtura veacurilor/ care îți taie/ fața zugrăvită la Ravenna -/ și n-ai cum să traversezi.// Dar eu aș putea să cad acum./ să mă las dus/ de șuvoiul de țipete și brațe încălcite/ izbucnind în lumina farurilor/ ce întretaie ploaia.// În seara asta - minunatul - ce zici/ de puțină ironie, de un pas greșit, de o moarte“.

Fire poetică introvertită, ce-și consumă energiile sufletești între solictările simțurilor și exigențele elevației spirituale, poetul pare să-și fi racordat sensibilitatea la o serie de mituri poetice, concretizate într-un vers acut și eliptic, într-o frazare minimală, austeră. Cultivând o alegorie abia insinuată în cutele textului, Ioan Milea rescrie mitul poetic modelându-l în arpegiile grave ale funebrului, precum în **Nu te mai cheamă Annabel Lee**, în care voluptatea elegiacă a dicțiunii se întâlnește cu pregnanța imagistică: „Nu te mai cheamă Annabel Lee./ Nu mai locuiești/ pe stânci izbite de valuri, în inima// neliniștitei grații./ Abia/ dacă pe pietre de trotuar în oraș se mai văd/ două litere: tu./ Abia dacă te mai atinge luna./ Și treci/ cu pas

băiețesc prin mulțimea cețoasă./ rănită de priviri fără țintă, / de trupuri fără drum./ Nu mai lași/ nici o dără de clinchete în amurg./ În minute./ de tine te pierzi./ Dar eu/ aici rămân în tăcere./ gelos pe moartea ta./ singur./ până la capăt întâmpinându-te“.

Expresivă și elegiacă în secțiunea **Seară cu Dante**, în care cumpăna dintre senzație și afect, dintre privire și idee e suficient de fermă, vocea poetului se acutizează în secțiunea **Poezii din subterană**, în care angoasa și ultrajul existențial devin figuri tematice privilegiate iar „sunetul pur“ al poeziei se află într-un tot mai vădit dezacord cu realul imund, copleșit de oroare, dizarmonic. Contemplativ în versurile dinainte, poetul își asumă, în poemele din această secțiune, o tonalitate a cruzimii și a decepției existențiale, surprinzând coșmarul totalitar în secvențe lirice despuiate parcă de orice materialitate, sugerând astfel esențializarea durerii ontologice: „Negativ voalat/ în care am fost./ cine și cum/ țî-o da de rost?// Peste un veac/ sau mai puțin/ poate coșarii eroi/ vor pătrunde-n coșmar/ până la noi?// Ce răbdare de înger/ va desluși/ în cenușa abstractă/ arderi de vii“ (**Negativ - IV**).

Împins de demonul autoscopiei, poetul își întoarce privirea spre sine, într-un fel de „recapitulare“ a propriului chip și a propriei condiții, acuzând însă tragismul alcătuirii sale ca o dedublare provocată de infernul cotidian. Rezumând, în imperativele propriei condiții, profilul unui Orfeu „căzut“, retras în interioritate ca în spațiul unui ultim refugiu, poetul se regăsește, abulic, pe sine ca un „deținut al ororii“, pentru care anamneza nu e o cale de deslușire a înțelesurilor ultime ale ființei, cât o **via dolorosa** printre imaginile delirante ale unei lumi demonizate. Într-un poem intitulat sugestiv **Pe gratii de liră**, poetul conferă în chip semnificativ corzilor lirei sensuri claustrante expunând chiar demonizarea poeziei într-un univers al damnării existențiale: „Aici am ajuns./ fără de urmă/ deținut al ororii/ în temnița-turmă.// Să dau peste mine/ împins de u(n)rât/ până-n tenebre:/ îmi rămâne atât.// Raza de soare/ nu mă inspiră./ Spintecată e limba/ pe gratii de liră“.

Dezabuzată și tranșantă în egală măsură, vocea poetului denunță și neagă, instaurând o poeticitate a crizei și a protestului, ca un recurs la o realitate lipsită de repere morale. Austeră și oarecum calofilă, negativitatea poemelor nu e mai puțin rodul unei stringențe interioare. Sensibilitatea ultragiată a autorului-dezvăluie nu doar o atitudine tranșantă față de lume, ci și un crez moral/ spiritual subiacent, insinuat în profunzimile textului. Eseist subtil (**Lecturi bacoviene**), traducător (**Sacrul de Rudolf Otto**), Ioan Milea probează prin cartea sa de poezii **Seară cu Dante și alte poeme** calitățile unui talent poetic autentic, necontrafăcut.

mircea florin şandru

Ingerul si-a desfăcut aripile

Pomi înfloriți într-o vale verde,
Pomi ca meningele unui creier uriaș
Luminând în dimineața de primăvară.
As fugi acolo. M-aș pierde
Printre meri și aș trăi în sălbăticie.
A sunat ceasul. Trebuie să mă scol,
Să mă bărbieresc, să mă spăl,
Să mă mănânc, să fac o mie de lucruri mărunte
Cerește-te, spun corpului acesta biciuit,
Cerește-te, spun acestei lumi prinse în roțile
dintate ale zilei,
Cereți-vă, spun celor care aleargă
Că ochii ieșiți din orbite pe marele bulevard,
Că scări rulante, în trenuri.
Ingerul și-a desfăcut aripile
În zburând va porni spre valea verde
Să mergem cu el. Lăsați totul
Luați doar animalele și copiii
Vom sta sub pomii înfloriți
Că sub meningele unui creier uriaș
Că rotitor și limpede.

Leul doarme

Luptele mele au rămas în urină
Ca niște gropi de obuz pe câmpul carbonizat
Ca niște urlete săpate în piatră
În cușca sternului meu leul doarme
Nu mai simte mirosul sângelui
Și nici al femeii
Cu aur stins toate se înconjoară și strălucesc
Nu am fost învins, doar am obosit
Și nu mai vreau să mă apăr.
În câmpul verde de ovăz îmi place
Să intru dimirfeța. Să culeg flori sălbatice
Buruienii și să împletesc o ghirlandă vegetală.
E o mică biserică în vale; sub cruci
Zac leii în armura lor și leoaicele.
Golite de putere îi contempļu
Și în urmă marele oraș curge asurzitor
Între pietre de moară. Luptele mele au rămas în
urmă
Rune tatuat pe trup, sânge uscat
Ca semnul unei caste dispărute.

Așa cum suntem

Așa cum suntem, fragili și copilăroși
Și înfricoșați și blânzi și fără putere
Așa cum suntem, în umbra veșnicei îndoieli
A neliniștii și a spaimii
Așa cum stăm pe acest promontoriu,
În lumina orbitoare a zilei, în furia
Marelui oraș, în cataracta de piatră
Așa cum stăm pe ceafa marelui cetaceu
Care urlă și se zbate.
Așa cum suntem noi, preabuni
Și preaiubitori, uimiți de lucruri
Și vietăți, de ploaia care bate în fereastră
Așa cum suntem, vom trăi între fălcile
Marelui monstru.

Această zi vi se dă vouă

Ce va fi mâine nu știu și nici azi
Întrutotul. Trăiesc
Ziua mi se dăruie și o primesc
Și voi bea din ea până la capăt
Să văd soarele. Să simt aerul
Căierând în plămâni, să-mi spăl ochii
Că lumina scânteietoare.
Să deschid palma să simt atingerea razei,
Să simt fața în curgerea ploii
Să simt pielea mea scoate aburi.
Să simt umilă alcătuire acest trup
Să-mi-a fost dat și pe care îl port
Sub acest cer, în această lume necunoscută
Și cu toate astea nimic mai miraculos
Decât acest hoit al meu care trăiește și se bucură.
Voi care vă nașteți, albi și însângeați

Urlând din pântecul maicii voastre
Veniți, căci această zi vi se dă vouă
Și acest cer și această lume
Cu toate formele ei. Bucurați-vă
Luați prada voastră din toată această splendoare,
Din acest timp, din această lumină.

Corpurile albastre ale peștilor

Corpurile albastre ale peștilor în acvariul de
sticlă
Păsări în colivii de nichel dormitând
Corpul alb al femeii sub anestezic, în sala de
operație
Corpul întunecat al bărbatului, la Morgă, pe
masa de ciment
Forme vii sau moarte, amestecate
Ca într-un Munte de Pietate
Ca niște aluviuni lăsate pe țărm
La trecerea marelui fluviu
Corpuri în somn, corpuri în alergare
Trupuri strivite de mașini, de trenuri,
Ciuruite de gloanțe, arse de napalm
Spintecate cu cuțitul. Trupul roșu
Al copilului abia născut, al puiului de
sălbăticie
Fierea urlând sub ploaia de alice, de gloanțe
Și condamnatul. Un măcel perpetuu
Și o naștere perpetuă. Trupuri care
Apar și dispar, din aceeași
Tragică materie, în aceeași trecătoare
Alcătuire.

Până la cer

Un urlet până la cer, ca un gheizer,
Ca o explozie uriașă,
Oameni în piețe, în biserici, în gări
În săli de piatră, pe paturi de spital
În subteranele metroului.
Oameni, ca o încrengătură imensă
De capete și de mâini, pe străzi fumegânde
În orașe de fosfor și de cuarț,
Pierduți în marele întuneric
Frig, frică, haos, nervi, o mișcare apocaliptică
O mare de trupuri alergând
Mai departe, tot mai departe
Spre golful acela unde oceanul miroase amețitor
Unde furia zilei se scurge în nisip
Printre orhidee și sânge

Ca o peșteră goală

Doamne, numai pe tine te am în clipa aceasta
În iarna cruntă și pe tine te strig
Fără hotare ești și în mâna ta mă las

Ca o frunză pe apă
Doamne, am greșit, am fost trufaș,
Am fost lacom, am preacurvit,
Am băut din cupa plăcerilor
Uitând poruncile tale. Doamne
Atotputernic urlu acum și vocea
Mea slabă îți spune: nu mă părăsi
Nu mă da morții. Sunt ca o peșteră goală
În care mor toate cuvintele
Doamne atotputernic, îndură-te
Miluiește-ne pe noi

Du-te, sălbăticie

Du-te, sălbăticie, topește-te
În pata de soare din care ai venit
Întoarce-te în misterul tău,
În lumile tale. Ai strălucit o clipă
Te-ai arătat disperării mele
Și-am strigat, și te-am privit
Plin de uimire.
Du-te sălbăticie
Cu umilință de rog,
Ca să nu mai sufăr
Ca să nu mai caut în vălmășag
Urma ta, ca să nu mai simt
Bucurie și disperare.
Du-te sălbăticie
Scufundă-te în depărtarea luminoasă
În fum. Fii binecuvântată.

Cei blânzi

De la început până la sfârșit totul e un urlet,
O strigare în deșert, o plângere
De la început până la sfârșit vocile
Celor morți, lăsați în uitare.
De la început până la sfârșit strigătul
Celor blânzi loviți fără cruțare
De la început la sfârșit această măcelărire
Cruntă, această crimă uriașă
De la început la sfârșit această perpetuă
răstignire
Această jertfă a celor slabi, striviți de fălcile
monstrului
De la început la sfârșit acest sânge nevinovat
Sorbit de timp, acoperit de nisip și de pietre.

Lumină

Lumină dansând deasupra întunericului
Și a morții. Lumină deasupra uriașei gropi
Cu șobolani și gunoaie. Lumină
Peste toți cei care se sfășie, care plâng
Care caută o ieșire. Lumină peste
Toate aceste strigăte care cad
În hăul de piatră. Lumină și blândețe
Și iertare și somn. Întinde mâna ta
Cu vene subțiri și albastre și luminează
Întinde mâna ta și ne mângâie pe noi.

Din căldura vieții tale

În fotoliul acela adânc dormeau picioarele tale
Ca doi armăsari dumnezeiești lângă
Ieslea aurită. Pe pielea lor ochiul meu se plimba
Pe coama lor strălucitoare mâna mea se plimba
În vis. Și era durere și era urlet
Și era șira spinării mele alergând
Și era carne strălucitoare
Cuprinde-mă. strânge-mă, dă-mi
Doar puțin din căldura vieții tale
Din arderea ta sălbatică
Cu genunchii tăi acoperă-mi fața
Cu demonul coapsei tale
În fotoliul acela adânc îți stau picioarele
Ca doi armăsari dumnezeiești.

ESPRE REVELATIE, AZBOI SI CONSPIRATIE

de IOAN BUDUCA

Pentru musulmani, Coranul este cuvântul lui Dumnezeu transmis profetului său trimis. Pentru creștini, Dumnezeu-Cuvântul s-a făcut om și a vorbit cu oamenii esajul a fost păstrat în mărturiile lor. Înainte ca Dumnezeu să fi vorbit profetului Mahomed și, prin el, lumii arabe, cu multe sute de ani înainte, vorbise deja ilor prin alți profeti. Intre seria profetilor evrei și profetul-unic al arabilor ce deveni, prin el, musulmani, adepți ai păcii lui Dumnezeu – Unicul Dumnezeu, otești așadar, pentru noi, creștinii, stă evenimentul Întrupării Cuvântului.

Musulmanii recunosc această întrupare, dar o descriu ca fiind o repetare a episodului prin care a făcut Adam. În afară de Adam și de Iisus tos, toți ceilalți oameni sunt născuți, iar nu și, chiar și Mahomed – spune Coranul. Providența divină își dezvăluie un vâl divin toate acestea. Dar care –, îi e imposibil lui să înțeleagă.

Arabii erau, la 700 de ani după Hristos, o de triburi legate prin tradițiile și legile elui. Nu avuseseră evoluția istorică prin să atingă nivelul statalității și al regalității avuseseră evreii.

Să nu uităm, apoi, că Dumnezeu nu îi este lui Moise pe calea mesajului profetic, în viu grai, direct.

Dumnezeu îi vorbește, apoi, lui Mahomed, nul său profet, din același izvor: „Noi m inspirat așa cum i-am inspirat pe Noe și profeti după el, și i-am mai inspirat pe aam, Ismail, Isaac, Iacob și pe cei prezece fii ai săi, la fel și pe Iisus, Iov, 1, Aaron și Solomon și noi i-am dat lui id o psaltire.“

Este rațional să judecăm că, la vremea lui omed, păgânii arabi atinseseră în ochii lui nnezeu vârsta înțelepciunii umane pe care eau evreii pe vremea lui Moise?

De ce nu?

Nici când i se arată lui Moise, Dumnezeu se arată ca Unul-Treime, nici când îi bește lui Mahomed.

Mai mult decât atât: lui Moise îi inspiră alogul, lui Mahomed îi vorbește numai pre nevoia de consens împotriva Răului, i să-i dea o „legendă“ a originilor acestuia. Moise însuși, de altfel, scrie *Facerea* sub o irajație care exista deja și în știința celor aintea sa. Venea probabil de la Enoch.

În Coran nu va exista, de aceea, o mologie, nici o „legendă“ a Răului. blema consensului împotriva răului va eni pentru musulmani o chestiune de pectare a Coranului și de interpretare a lui nci când noile situații istorice aduc ivocuri în judecarea a ceea ce nu e bine.

Credinciosului musulman i se transmite o onsabilitate necodificată a identificării ului, în vreme ce în legea mozaică mulțimea odificării spulberă orice ambiguitate. Cu eptia uneia: așteptarea mesianică. sponsabilitatea supremă a evreului era ntificarea Binelui.

Creștinii se nasc din această identificare și r ajunge să fie axul dintre așteptarea mplinită a evreilor, pentru care Binele e încă drum, și neîmplinirile islamice în problema dificării Răului.

Ai zice că providența a vrut să crească Arborele Cunoașterii Binelui și Răului până la dimensiuni la care ramurile sale devin neamuri. Gândul acesta nici nu e fantezist dacă stai să te gândești că în *Apocalipsa* Sfântului Ioan Teologul se vorbește, după ce Raiul este restaurat, despre frunzele din Arborele Vieții menite să aducă vindecarea neamurilor.

Pasajul acesta din *Apocalipsa* a dat încredere unor spirite pasionate de politicile lumești, cum a fost la noi Nae Ionescu, să interpreteze mântuirea ca fiind și una colectivă, prin neam, nu doar individuală, prin sufletul personal și nemuritor, ceea ce a produs primul fundamentalism politico-creștin din istorie, întemeiat pe misionarismul de neam, după modelul mozaic, și îndreptat, firește, împotriva acestui model.

Cele trei vârste istorice ale monoteismului întemeiat pe revelația din cărțile Vechiului Testament, mozaismul, creștinismul și islamismul, reprezintă, iată, o frontieră între vremile transmiterii orale a temeiurilor religioase și vremurile noi în care memoria devine Carte.

Te poți întreba, cu gândul la tainele Providenței, dacă monoteismul s-ar fi putut baza pe fluctuațiile transmiterii orale. Cu siguranță că nu. Abia fixarea prin Carte poate ține memoria în afara idolatriei păgâne ce se naște din fluctuațiile de necontrolat ale oralității.

Rolul ezoteriei simbolice era chiar acesta, dacă era cu adevărat transmisă: să țină sub valurile de oralitate munții Adevărului Unic și Viu.

Dar nu e prea rațional să atribuim depozitelor tăcute ale simbolisticii ezoterice ceea ce se comunică, totuși, direct ori profetic, la vremea fructului copt, firește. Fructul lumii arabe a dat să se coacă, în ochii Providenței, mai târziu.

Ce taină va fi stând, oare, în „nepotul“ acesta al monoteismului?

Sunt semne că întrebarea va fi frământat mai multe minți din moment ce cruciadele au pornit împotriva lumii lui Mahomed, iar din perspectivă providențială războiul a fost întotdeauna considerat „biciul lui Dumnezeu“.

Păgânul Atilla a fost numit așa de creștinii înșiși căci vedeau cum prea erau mari și multe păcatele curților creștine.

Pe de altă parte, războaiele au dat naștere unor noutăți istorice despre care nici o minte omenească n-ar putea pretinde că au stat în proiecte de cabinet mai întâi. Sentimentul național, apoi statele naționale din Europa sunt fructul copt în vreme de sute de ani al războaielor dintre europeni. Europa însăși – ca

unitatea mentală – este fiică a războaielor ei.

Că războiul e trimis ori îngăduit prin decret providențial n-ar trebui să uimească pe cunoscătorul profetilor lui Israel.

Contemporani fiind noi în acest secol cu două războaie mondiale pornite din interiorul lumii creștine, dar nu și din cauze aparent de natură religioasă, ar trebui să fim mai înțelepți în privința acestui subiect.

Providență ori proiecte de cabinet? Și-și. Căci Dumnezeu lucrează prin oameni. A lucrat prin Nabucodonosor ca să-i pedepsească pe evrei. A lucrat prin Napoleon ca să trezească neamurile Europei la conștiința de sine.

Pentru creștinism, pentru Biserica Sa, nu va fi lucrând, oare?

Dacă am putea privi de la o anume înălțime cum s-a mișcat harta militară a Europei în ultimele sute de ani, am observa că Providența și oamenii aleși de ea ca „bici“ au dus războiul mai ales împotriva monarhiilor imperiale. Anglia are parte de o revoluție și rămâne cu o monarhie decorativă, supusă unui parlament. Franța se transformă într-o republică de tip monarhic, cu un rege fără tron, dar cu putere cvasi-regală. Viena și Imperiul german cad ca un castel de cărți la începutul acestui secol și în Germania se lasă sămânță de nou război prin efectele tratatelor de pace. Țarul de la Moscova este înlocuit cu un țar ateu și conspirator. Al doilea război mondial aduce în scena istoriei un nou tip de imperiu, unul al puterii magico-tehnologice. Fără ideologie și fără preoți, Vaticanul rămâne o putere din ce în ce mai puțin capabilă să păcătuiască în jocurile politicii.

Ce-i folosește Bisericii creștine acest fel de istorie? O îndepărtează de ispitele păcatelor politicești, asta e o consecință limpede.

Dar va fi iubind, oare, Providența faptul istoric al despărțirii creștinătății în trei ramuri ireconciliabile?

Ceea ce vedem este că ne aflăm în punctul în care în cabinete ar putea fi conceput un plan care nici măcar n-ar ieși din tiparul *Apocalipsei*.

Creștinii răsăriteni, cei catolici și cei protestanți au deja un inamic comun care le cere să lucreze împreună: fundamentalismul islamic.

Islamul însuși nu se va maturiza în privința identificării mai bune a Răului decât după ce-l va comite el însuși. Iar acest Rău e pe cale de a fi comis: așa numitul Război Sfânt. Apoi va înțelege că n-avea dreptul să decreteze ce e sfânt și ce nu ca și cum ar fi Providența însăși.

Nu poate și nimeni cum va fi istoria ce stă să se facă.

Dar un lucru e previzibil deja: Rusia nu va sta într-o stabilitate pașnică. O nouă revoluție nu mai e posibilă acolo. Dar un război civil, da. Jumătatea musulmană a Rusiei are să crape într-o bună zi, dacă nu de foame, atunci sigur din dorința de a scăpa de Moscova creștină spre a se integra cine știe cărei capitale islamiste, Teheran, Kabul sau Bagdad.

Războiul acesta nu mai are cum să nu fie mondial din nou. Terorismul fundamentalistilor islamici îi va reunifica pe creștinii din lumea întreagă. E posibil ca Papa să renunțe la infailibilitate, spre a deschide drum necesarei rezistențe unite a creștinilor și, în acest fel, se vor închide rănile schismelor intercreștine.

Iată cum se va întări Biserica într-un scenariu ce poate fi un „model“ din cel providențial. Tot Răul spre Bine e logica istoriei din perspectivă apocaliptică.

Înfrângerea islamiștilor fundamentalisti va provoca o reinterpretare radicală a Coranului și este prea posibil ca lumea lui Mahomed să ajungă, pentru întâia oară, la un consens asupra Răului.

SALUTĂRI DIN ȚARA BANILOR

„Porumbelu fertu-uuu“

Strigătul sfâșia străzile pustii, venind parcă de pretutindeni, din copacii cu frunze cenușii, din aerul fierbinte, abătându-se ca o pacoste peste amiaza încremenită de august. Abia sprijinindu-se în bețele de aluminiu, copertinele decolorate șui, se propteau greoaie ca niște pleoape gata să se lase îmbiate la somn peste prăvăliile închise.

„Porumbelu – fertu-uuu“ – ca un sughiț în cvintă micșorată, revenind gâlgâit în tonul inițial, acompaniat de leap-leapul papucilor de cauciuc, lipindu-se și dezlipindu-se ritmic, îndărătnic de picioarele negre-albicioase de praf. de parcă țiganca ar fi purtat ciorapi fume cu călcâiele vinete. Porumbelu fertu era cărat pe cap în troaca acoperită de o țoală la fel de îndoielnică precum era și fusta strâmtă și pleznită într-o parte, ca marama cu flori spălăcite, totul părea murdar, prăfuit și ațipit în orașul acesta în care numai tatăl meu lăcrima înduioșat după tinerețile lui, că făcuse aici, la „Obedeanu“, armata la jandarmi, „desculț și în izmene“, pentru că „atunci“ fusese și mai cald decât acum.

– Minerva! strigă tata cuprins de ardoare, de parc-ar ar fi descoperit-o pe nașa mea în ușa marelui hotel-restaurant ce-i purta numele.

– Așa o fi strigat și bietul Cristofor Columb – mă iscusii eu – „America“? Știam că ne vom țintui la niște halbe și eu voiam o înghețată de zmeură cu frișcă.

– Cel mult putea să strige „INDIA!“ că asta spera să descopere, vezi că ai pretenții de premiantă și vrei să te înscrii într-a treia.

Tata era săcâitor și morocănos preț de două halbe – după a patra era greu să-i intri în voie, între a treia și a patra, însă era o punte binecuvântată care nu ținea prea mult, din păcate. Atunci devenea strălucitor, volubil, simpatic chiar, povestea amintiri mai de ale lui, mai împrumutate, ca toți povestitorii, pănii de când era el năstrușnic, ba chiar năzdrăvan. Așteptam resemnată, momentul când își va aduce aminte de trista lui copilărie, incomparabilă cu a mea (O, doamne, cât putem fi de răi și de mărginiți și cum ne primim pedeapsa cândva, când e prea târziu, când mândria cade și se face bucăți, ai cere iertare și nu mai ai cui să-i ceri, pentru cruzime, pentru indiferență, pentru zeflema, peste zeci de ani, căzându-mi în mână un mic carnet de război al bunicului meu, în care, la fiecare bătălie de pe Drina, din 1914-1916 în fiecare filă se gădea numai la copilul lui lăsat acasă, fără mamă, „singur printre străini“, copilul lui sălbăticit, pe care nu și-l știuse apropia, ba chiar, din prea mult simț pedagogic îl pedepsea pe el pentru toți elevii neascultători, era copilul directorului, obligat să știe tot și să-i învețe și pe alții, să-i îndrume... Am înțeles că-l iubise dar, rușinându-se de prea marea lui dragoste „nebărbătească“, și-l îndepărtase, așa cum și eu, mai târziu...)

Soarta mea se decise după halba numărul 2.

– Sunteți cumva din Banat?

Tăticu se uită bănuitor la doamna cu părul alb care se aplecase peste gârduțul de fier al terasei improvizate pe trotuar și, neștiind ce să facă, schiță totuși o vagă ridicare de la masă și mârâi ceva asemănător cu un salut și cu o afirmație.

– 'Mna, 'Mda!

– Ați fost coleg cu Tică, fratele meu și prieten cu soru-mea Dida – nu se lăsă doamna intimidată. Tata se lumină și dintr-o dată cuprins

maya belciu

de elan distrugător, suci gârduțul ca pe o ușă, spre stupoarea chelnerului care tocmai ducea pe o tavă trei rânduri de halbe suprapuse într-un echilibru nedecis.

– Olly, sărut mâna ei, dacă m-aș fi așteptat! și-i pupă mâna ca la cinema, pofind-o la masă și oferindu-i regala mea înaltă cu spumă.

– Fetița ta? – hm! – /răguță, dar nu e prea mică pentru o bere? Cu ce ocazie pe la noi?

Astfel, drumul meu triumfător spre capitala țării, îndelung plănuț și visat – trebuia să fiu înscrisă la un „pension de lux“ – fu întrerupt și, de neînchipuit, chiar amânat pentru aproape un sfert de secol.

Multă vreme, ori de câte ori vedeam o doamnă cu păr alb-argintiu și cu fața ca o șoricioaică roz (– „ca o ducesă“, îi va spune tata, mamei. 'Las' că-ți știi eu ducesele tale de la Parizon ori de la „Mâța neagră“, îi va răspunde mămica, glumind numai pe jumătate) mă va încerca o greață fără margini. Valabilă și pentru duci, dar asta... mai târziu.

Fatal, urmă a treia halbă, amintirile tatii stârniră șoricioacei roz chicoteli-chițaieli cu lacrimi, mai ales când el începu să bată toba pe masă, cum se bătea la Obedeanu, unde el, desculț și în izmene... etc. etc. – eu muream de rușine, ducea se strangula de răs și-l tot bușea, când în coaste, când în piept, când cu piciorul pe sub masă, nimerindu-mă și pe mine din greșeală, iar eu explicându-i că piciorul tatei era mai la dreapta, era gata să obțin și o palmă.

– Lăsați-o, la vârsta asta fetele sunt geloase pe tăticii tineri!

– Vai, tanti, cum să fiu geloasă pe dumneavoastră, așa, bunicuță cum arătați, când mămica mea seamănă cu Deanna Durbin.

Ea râse galben, tata se înverzi, eu eram roșie

ca focul, fiindcă palma tot am reușit s-o merit după atâta strădanie, ce-i drept, ceva mai blândă, mâna tatei fiind potolită din elan de mâna înmănușată a apărătoarei mele.

– Ai să te-nveți, drăguță!... Mi-o dați mie și v-o aduc de Crăciun îmblânzită ca un mieluț.

Fiindcă ducea era secretara altui pension, „și mai de lux“, cum se lăuda ea, decât Nötre Dame de Sion la care vreți s-o duceți, faimosul I.E.T.T.

– Ietete, reuși să zică tata, mirându-se pe oltenește (suvenir de la Obedeanu?) gluma aceasta se făcea ori de câte ori vom trece cu rândul la parc, ori la cinematograful, duminica. Institutul Ecaterina Tătăreanu-Tomești, pension cu veche tradiție în oraș, cu limbă de predare franceză – facultativ engleză, pian, desen –, părea cu adevărat faimos și ne jenam că nu auzisem despre el nimic. Într-o oră eram la madam Tanți Borcan să-mi ia măsură pentru cele două uniforme obligatorii, apoi la mada Mimi unde mi se comandă pălărioara de catifea neagră cu boruri întoarse. Până-n prânz eram înscrisă, cu taxa plătită pe întregul an, ceea ce, am aflat mai târziu, nu se prea obișnuia. Pe scurt, ducea încheiase o afacere bună, iar mie începu să-mi placă ideea.

Am trimis ilustrate cu „salutări dintr-un frumos popas în țara banilor“ („și ce bani, ce de bani“ va exclama unchiul meu care se angajase să contribuie la întreținerea mea, destul de pipărată, în pensionul de lux).

Între timp, ducea șoricicilor, văzând ce conținea servieta tatei și buzunarul lui interior ne-a luat serios în antrepriză, masa la Minerva cu „barca“ pe Jii, cu trăsura la parcul Bibescu – tata paria că-și va găsi numele pe un zid al Cetății Neamțului (n-am înțeles ce căuta cetatea acolo, dar vorba tatei, citându-l pe Caragiale „ei, ce căta neamțu-n Bulgaria“, eu n-am priceput, am început să plâng la rotonda cu urși, mi-am amintit de Cireașa și de povestea mea dragă, „Căsuța urșilor“, îmi părea rău să-i văd chinuți într-un hău adânc din care nu vor mai putea ieși, eram probabil obosită, asta și urmarea șoricica, ne-am dus la Hotel Central – avea cunoscuți peste tot, trata cu toată lumea pe șoptite, arătându-ne pe mine și pe tata ca și când am fi venit din Becikierce.

Tata a venit înspre dimineață, destul de bosumflat.

– Hait, sculara! plecăm acasă.

Când mămica ne-a văzut înapoi așa de repede, după nici două zile, a început să se vaita: „Ce nenorocire, v-au furat banii?“ Tăticu a mârâit ceva că nu e el omu să-i fure cineva banii, că uite ce l-a adus... ce cadouri minunate. Amândoi puteam „s-o ducem“ cum voiam, că ea, draga de ea, ne credea și aproba tot ce-i înșiram și-i înșiram și o duceam și se lăsa dusă și eram mândri cum o mințeam. De fapt, n-am mințit-o și n-am „dus-o“. Ne iubea, atâta tot.

* * *

Drumurile mele... începusem să învăț fiecare ogor, fiecare poiană, fiecare pădure, fiecare râu, toate valurile Dunării și peisajul mut și surd ca un castel al pisicilor, misterios și tăcut de peste fluviu și cu cât mă apropiam de dragul meu Banat, de cum începeam să-mi proptesc privirea de primele contururi ale delușoarelor, apoi dealurilor, apoi munților, venind din ceea ce consideram deșertul câmpiei fără unduire, simțeam că renaș pe măsură ce mă apropiam de cel mai binecuvântat tărâm, numit acasă.

Drumurile mele... prima stea pe cerul încă
zeziu. Steaua mea, steaua mea stabilă,
dă față de mine, care-mi arată, invariabil,
nul... chiar dacă după... după ce drumul a
parcurs.

Mătușa mea iubită, numită mama Dus, sau
cea, îi ținuse mamei loc de mamă și mie loc
bunică, îmi ura „și steaua ta să te
țearcă...” un fel de înger călător astronom,
te o „stea-stilou” străduindu-se să-mi
ilească un itinerar geopoetic care să mă
rte pe urmele trasate ca în jocurile „trageți
le și apoi colorați” și să-mi pună și muzica
ivită (ca de pildă, acum, **Anotimpurile** de
aldi sau moartea dragului meu dintotdeauna,
a din Don Carlos). Cu acel mic și important
ctiv: drumul nu era același la dus ca la venit.
nai steaua era aceeași.

Plecând din micul meu orașel dintre munți,
lucind de bucuria luminii și aerului, unde
zele se colorau nu doar după anotimp, ci și
ă nuanțele ceasurilor zilei, dimineților și
urgurilor, către un oraș de câmpie neîngrijit,
ubit parcă, mă simțeam bolnavă, jignită,
ăsită ca și el.

De fiecare dată, Dunărea. La dus, dimineața,
id pleci undeva, zicea tata, străduiește-te să
ngi ziua, pe lumină, dimineața, să ai timp
și faci treburile, să-ți găsești cameră la un
tel civilizat. La întors, poți ajunge pe înserat,
r chiar noaptea, te așteaptă întotdeauna
nina în fereastră, masa pusă, patul făcut, și
eorghe cu trăsura, gata oricând îl comanzi.

Nu mai că acum e altfel. Acolo e la dus, unde
aș întoarce. Mă întorc aici, de unde aș tot
ca... Răsărea soarele pe Dunăre, scoțând din
mzul ceșos mica insulă Ada-Kaleh. Tineri
culeți cu turban te îmbiau – și nu li se putea
zista – cu sugiuc, alune, rahat colorat cu bobite
năut, „dulceții trandafiriii!”, iar minaretul și
pola cu semilună, ca și „palatul” lui Ali Kadrî
lăsa pe fundul ochilor mei, nisip aurit, greu de
ntasmele altor imagini cu adevărat orientale,
multe ori văzute (și visate pe urmă) la
nematograful „Luna” din Caransebeș: „Nopti
arocane”, „Nopti la Bagdad”, „O mie și una de
opti”, „Nopti în Suez”, tot felul de nopti din
lemele rebotezate de operatorul nostru căruia i
păreau mult mai atrăgătoare titlurile cu
nopti”, mai misterioase.

Bineînțeles că toate aceste filme minunate
au „rescrise”, refăcute, rejucate de mine, în
gia și interpretarea mea, avându-l pe Tyrone
ower partener, apoi pe Leslie Howard pe
are-l schimbam uneori cu Gary Cooper, pentru

ca într-o zi să-i părăsesc pe toți definitiv pentru
Humphrey Bogart. Îi îngăduiam uneori să-și
schimbe trăsăturile și să le împrumute pe acelea
ale pasiunilor mele arzătoare și tainice, pentru
fratele prieteniei mele, pentru fiul farmacistului
nostru și de ce să nu recunosc, pentru prima mea
iubire, de aceea singura constantă pentru
minunatul, tânărul nostru rege – pe care îl
iubeam de când avea buclioare aurii și surâdea
în pozele din calendarul Diecezan.

... M-am întors la orașul de câmpie mult
după ce școala începuse.

... După ce trenul care mi-i lua pe taticu și pe
mămica se rupse din chingi, fluierând sfâșietor
în după amiaza blândă de septembrie, ceva se
sfâșie și în bietul meu suflet de doisprezece ani
și trei luni (câștigam câteva luni, aveam mereu
mai puțin cu un an decât colegile mele, ai mei se
grăbiseră să mă dea la nici șase ani la școală).

Rămâneam pentru prima dată singură. Ca un
semnal, ca o presimțire a viitoarei mele vocații,
de mai târziu.

Ducesa rozătoare mă luă de braț și
strângându-mă tare să-mi dea curaj în felul ei, cu
cinică bunăvoință: „Ai să te-nveți! Are să-ți
treacă”. Asta uram la ea cel mai mult, aerul
protector și zeflemeaua șfichiuitoare. Dar
tocmai când mă hotărâi s-o urăsc mai tare, spuse
neșteptat de cald: „Știu, e prima despărțire, dar
trebuie să rabzi, să fii fată bravă, să le arăți că
poți”. Și mai recunosc – nu știu cât era de
sinceră – mi-a plăcut într-adevăr mama ta. E
foarte frumoasă.

Lacrimile mi se suiră parcă pieziș înspre
ochi. Nu direct. Trecură întâi printr-un alt spațiu,
necunoscut mie, pe care, însă, îl voi cunoaște
mai bine de acum înainte, undeva, pe sub inimă
se învârtăjiră ca într-un Ringespiel, trecură apoi
pe sub ceafă până-n gât, alergară mărunț,
cățărându-se ca pe clape verticale până-n
adâncul ochilor, apoi, ocolindu-i, mi-i prinseră
ca într-un căuș, se suciră pe dedesubt ajungând,
ele știu cum, pe gene, de unde, fără știrea mea și
chiar fără durere începură să picure și în timpul
acesta trenul se îndepărta cu părinții mei,
trăgând și lungind coarda aceea elastică despre
care nu știam nimic, nici măcar că există, nici că
nu voi mai fi în stare să scap de ea niciodată,
dragostea pentru ei trăia în mine, cu mine, era,
eram una cu ea și acum ea se detașa de mine și
mă lăsam trasă și mă rupeam în două și voi trăi
ruptă în două și legată de coarda asta înfiptă în
mine și trasă din mine și răsucită zdravăn în
ființa mea.

„Ai să vezi, are să-ți treacă,
după câteva săptămâni (săp-
tămâni? eu muream acum,
cum să rabd săptămâni?) are
să-ți treacă, ai să uiți, vei lega
prietenii interesante – și nu
era pic de răutate, nici măcar
de ironie în tonul ei, chiar
puțină căldură se aprinsese
poate, de la nevoia mea de
tandrețe, așa că mă strânse pe
lângă ea și mă lăsaî dusă și
trenul se mai auzea fluierând
la un semnal poate era alt tren,
era unul din trenurile care mi-
i vor lua, care mă vor duce,
mă vor aduce, mă vor sfâșia
de fiecare dată, pentru ei,
pentru alții, pentru altul, va fi
întotdeauna un tren care va
fluiera pentru ca eu să mă pot
lăsa sfâșiată și să trăiesc ruptă
și întreagă mai departe.

Apoi m-a dus undeva, nu
am aflat la cine ne-am dus și
de ce. Era o cameră mare,
pătrată, la demisol. Aproape
toate casele boierești și
neboierești – aveau această
încăpere, acolo se lua micul

parodii

boris marian

Cu el am vorbit

(Luceafărul nr. 38/1996)

La dreapta mea e Uniunea
la stânga mea e națiunea
în fața mea e toată lumea
dar cine e deasupra? Cine?...

Și uite-așa poemul vine
Întreb de el și el de mine
e bine? Da, încă e bine
că pot răspunde fără scop:
La dreapta mea e Ioan Es. Pop,
la stânga mea Marius Tupan
(așa îl știu de cam un an)
și-n fața-mi domnu' Spănu stă
cere poemul-hai și-l dă –
Eu îi tot număr: îmi ies trei
dar nu se poate! Cine-i? Ce-i
și pe deasupra? Haide, ghici!
M-ați prins la vorbitor... Ulici.

Lucian Perța

dejun și prânzul, se tricota, se primea, se bârfea,
se ducea aproape toată viața casei.

La demisol, nu putea fi decât semiîntuneric,
ăsta a fost primul lucru pe care l-am observat și
aș fi vrut să-l comunic, dar toată îndrăzneala
mea se izbi de indiferența politicoasă a celor
prezenți și se făcu pulbere. Așa că n-am scos o
vorbă. Ferestrele, pe două laturi, erau foarte sus
și se vedeau trecând, din când în când jumătăți
de persoane, de la genunchi până la brâu, tivuri
de fuste, margini de jachete, poșete se cărau
singure, mâini umblau detașate ca niște mici
animale cu coada în sus. De jur împrejurul odăii
aproape goale, erau multe scaune și pe scaune
multe doamne care tricotau, coseau sau doar
vorbeau, vorbeau repede, tare, toate deodată, își
luau vorbele din zbor de parcă s-ar fi certat și mă
gândeam ce mă fac dacă se-ncaieră. Ar fi cazul
oare să intervin? Dar pentru că nu mă prezentase
nimeni trebuia să mă prezint singură, ca să mă
bage-n seamă, eram doar acolo, la noi erau
prezențați întotdeauna copiii, iar eu eram o
tânără domnișoară care intra în clasa a treia și
încă la un pension de lux cu limbă de predare
franceză.

Dar cum să pășesc în încăperea aceea uriașă,
care cu fiecare clipă își îndepărta pereții, către
cine să mă îndrept, cu cine să încep? Încercăi să
pornesc în acel spațiu, dar, pe măsură ce călcam
pe parchetul gol și bine lustruit, camera fugea de
mine lăsându-mă singură și mică și neajutorată,
cu ochelari și codițe lungi („oh, la belle couleur
de ses cheveux noisette!”) pășeam întâi în gând,
mă țaram greu, lunecam ca lipită și dezlipită, vis
rău care te țintuiește, înaintam cam cum s-ar
strădui să se strecoare o jumătate de alună prăjită
într-un căluș de alviță.

O amărâtă de jumătate de alună prăjită și
mioapă și plânsă și împiedicată. Și. la kilometri
distanță, în odaia acum uriașă, toate aceste
doamne grave, străine, uscate care mă înghețau
cu totala lor indiferență.

(Fragment din romanul
VIN AMERICANII?)

laurențiu cerneț

Comerț vetust

M-aș apuca de un troc reciproc avantajos (mă încântă expresia **troc reciproc avantajos**, da-i mai frumos să-i spun sintagmă, există și o piață cu numele ăsta, la Atena, zisă și „a Constituției“. O găsești lesne: vezi Zappeion-ul, tai Parcul Național până la Palatul Parlamentului, alături este Monumentul Eroului Necunoscut, apoi traversezi Leoforos Amalias și gata, ai ajuns!). Aș face un troc. repet pentru cine n-a citit începutul, dar nu știu ce-aș primi în schimbul vorbelor mele, pe care de obicei le dau degeaba.

Drepturi

Femeile, e drept, sunt subapreciate, ar merita să fie privite cu mai multă atenție decât bărbații, însă, în privința drepturilor egale, nu avem ce discuta. Ar fi inuman să le coborâm la nivelul nostru. Și-apoi – cine ar mai naște?

Resturi

Din 1789 ne-au mai rămas trei cuvinte: Libertatea (celor mari și tari) și Egalitatea (dintre ei). Fraternitatea s-a amânat mereu, neîntrunindu-se toate condițiile necesare. Din 1989 ne-au mai rămas niște partide, lozinci pline de avânt justițiar și cozile la iluzia speranței.

Elocință

Ce pretenții la Cicero, vorbind/scriind despre elocință! Punea el trei condiții: să dovedească (docere), să placă (delectare), să emoționeze (movere)... Să-i audă pe oratorii de azi, dacă s-ar trezi din somnul început acum 2040 de ani! Că, slavă Domnului, talent au, regulile le-au învățat până le-au comprimat într-una singură. Cu o înjurătură se rezolvă tot. Și-atât ne place, și-atât ne emoționează, încât nu le mai cerem să și dovedească oarece. Ia să ne mai slăbească și Cicero ăla!

Resemnare

Dacă mi-ar oferi cineva, nu contează cine și pentru ce, Premiul Nobel, l-aș refuza. Au mai făcut-o și alții. Unul, cel puțin, cu succes. Iar altul, de nevoie. Dar cum se pare că nimeni nu mă are în vedere, îl refuz de pe-acum și declar solemn: Demnitatea și verticalitatea intrinsecă mă împiedică să mă complac în a fi bănuț c-am uzat de pile sau de conjuncturi. Resemnat, dar mândru, mă aplaud ironic.

S.f.

Și, uite-așa, mai trecu un milion de ani... În sfârșit, reprezentanții celor două civilizații ajunse la apogeul semnării istoricului pact de colaborare planetară și demolară cortina de plastic dintre ele. Arheologii tocmai descoperiseră niște schelete fosile uriașe ale unor ființe ciudate care trăiseră, se pare, într-un timp incredibil de vechi. Ele nu semănau nici cu furnicile, nici cu șobolanii și nu-și aflau locul pe scara evoluției naturale a celor două unice specii superioare terestre. Savanții șobolani le inventară un nume insolit: dinozauri și construiau câteva teorii privitoare la cauzele dispariției lor. Savanții furnici lansară ipoteza cum că ar fi vorba de niscaiva extraterestri. Disputa științifică dură un mileniu. Degeaba.

Istorie

Fiecare neam își are istoria lui plină de victorii. Înfrângerile au fost puține, neimportante și i-au adus foloase: l-au învățat minte și l-au fericit cu experiența necesară. Fiecare neam a fost viteaz din totdeauna, dotat cu o grămadă de calități esențiale. Dacă citești în paralel istoriile neamurilor, și le și crezi, observi că toate s-au bucurat de ajutorul lui

TALAS

Dumnezeu, de mila Lui, fiindcă toate neamurile au fost bune, drepte și încercate de forțele Răului, forțe învinse până la urmă. Totuși ceva nu se leagă, nu se potrivește, și nu știu ce.

Talaș

Tot fasonând o idee, desprind din ea fâșii-fâșii, ca sub rindea. Mereu rămâne câte o asperitate care-mi rănește gândul. Tinzând spre perfecțiune, mă pomenesc îngropat într-un maldăr de talaș.

De-a-mboulea

Nu-s' cum naiba, atâția ani am tot stat de-a-mboulea numai cu grija de a părea că-s proțăpăit cu fruntea sus și cu privirea ținută spre viitorul pe care nu-l socoteam al meu. De ieri, m-am îndreptat, nu mai mi-e teamă că un drac din mine o să zică: „Hait! Te-ai dat și tu pe brazdă și ești gata să pornești înainte-marș benevol, conform dispozițiilor de sus!“ De ieri, nu mai comandă nimenea și pot să stau drept. Și stau drept, dar dracul ăla din mine râde: „Ce faci, bre? Ce te prefaci? Stai de-a-mboulea ca prostu' și te vede lumea, numai tu crezi că ești drept ca un par în gardul meșterit pentru oiști!“

O fi, că prea spune.

Mă scot din pepeni

-greșelile ortografice, amintirile contrafăcute, Dezacordurile gramaticale, sinceritatea conjuncturală, accentele puse aiurea, explicarea poantelor, locurile comune, analfabeții cu doctorate, vorbele goale, autorii prea siguri pe ei, prețiozitatea elitistă, pagina cu colțul îndoit drept semn, neologismele inutile, hârția murdară, vulgaritatea chiar aluzivă, punctuația aleatorie, condescendența miloasă, cerneala spălăcită, caracterele rahitice, incultura agresivă, excesul de majuscule, citatele etalate din snobism...

Recunosc: sunt cam sucit.

Groaza de anonim

Cum să treci prin viață fără să știe lumea că exiști? Până acum n-ai reușit să faci gaură-n cer, nici să rupi gura cartierului, să se mire toți și să te-arate cu deștiu; n-ai devenit peste noapte miliardar, n-ai înșelat pe nimeni, n-ai vorbit cu Dumnezeu, nu ți-ai ucis iubita, n-ai apărut la TV, n-a scris în ziare c-ai doborât vreun record; nu ești star poprock sau rockpop, politician, actor, fotbalist, ministru și nici măcar prost cu diplomă ori pur și simplu caraghios... Dar ai găsit totuși soluția genială pentru a-ți construi faima: scrii poezii (sau ce consideri tu că-s poezii), le multiplici la xerox (cât te țin băierile pungii) și le dăruiești cu autograf prietenilor, care (orișicât) te cunosc și n-au nevoie să te mai și citească.

Dacă

Dacă-ăș fi murit mai devreme, aș fi putut să mă laud că, din motive tragice, independente de voința mea, n-am avut timp să ajung celebru. Istorică nedreptate!

Interdicții

Lumea noastră se bazează pe interdicții. Fără ele, ne-ar intra în cap că suntem sută la sută liberi (ceea ce, vă dați seama, ne-ar duce la anarhie și ne-ar apuca pofa de un pic de dictatură). „Intrarea oprită“, „Fumatul interzis“, „Nu călcați pe iarbă!“, „Nu te freca la ochi cu mâna murdară!“, „Nu vorbi

neîntrebat!“ „Nu te uita la femeia altuia!“ „Să nu ucizi!“ „Depășirea interzisă“... Nici măcar nu-s formulate cu umor. Unele nu-s corecte gramatical, altele-s stupide. Sunt de toate felurile și totuși parcă ar mai lipsi câteva. O grămadă de probleme s-ar rezolva pe pământ, dacă pe toate gardurile ar scrie: „Nu fiți proști!“ „Nefericirea interzisă!“ „Sărăcia strict oprită!“ Ș.a.m.d.

Ce de ani

am petrecut trist, râzând de aberațiile lumii! Acum, veselie victorioasă îmi dă o stare ambiguă: aș plânge, dar mi-e rușine. Și mă prefac înțelept.

Istorie

Ah, ce mi-a plăcut povestea aceluia Eduard, care pentru o femeie deloc nemaipomenită (zic eu, dar cine știe cum o fi văzut-o el, dac-o iubea!) a renunțat la tronul de rege al Angliei! ăsta da bărbat! Bravo lui! Și ei! Asta iubire!... E drept c-am cunoscut și eu pe cineva, care între funcția de director și Ea (se pune problema moralei proletare) a ales-o pe doamna aceea. dar este orișicât o diferență între un tron și un scaun de director!... Aflu însă din ziare că s-ar fi descoperit niște documente secrete: cică Eduard ar fi fost obligat să abdice, motivele nefiind deloc sentimentale, ci politice. Și iată că mitul iubirii nețămurite ce trecea peste tot și toate se făcu țândări... Știți ce-ar mai lipsi? Să fie scoase din arhive alte documente și să rămânem cu gura căscată: te pomenesti că Eduard ăla nici n-a existat, iar povestea cu doamna iubită a inventat-o un jurnalist pus pe glume senzaționale. O s-o cred și pe asta, că doar istoria ce ne mai învață câte ceva adevărat.

Sindromul Schlesmihl

Fac ce fac și nu văd ce văd, n-aud ce-aud, nu simt ce simt. De fapt, văd, aud și simt normal, dar un înger sau un drac îmi încurcă simțurile, le amestecă, încât aud ce simt, simt ce văd, văd ce aud, într-un mod special ce n-are nici un fel de legătură cu ceea ce se întâmplă în realitate. De-ai-aia pipăi un vis mirosind a imposibil.

Treabă încurcată

Recunosc sincer că-s mincinos, și cu asta m-am absolvit de păcat. Dar cine o să mă creadă?

Viciu

Citesc tot felul de cărți la-ntâmplare, în fiecare găsec ceva util. Unele mă amuză, altele mă învață, destule sunt scrise degeaba (pe astea le parcurg în diagonală), culegeri de locuri comune, plititudini și uneori idiotisme pretențioase... Îmi respect statutul asumat benevol, acela de autodidact. Mi-e capul plin de vorbe, însă memoria (selectivă, sărmana) reține doar ce-mi folosește. Un viciu benign totuși: înlocuiește-de alcool, de politică, de bărfă... La un moment dat (întotdeauna există un moment dat nu știu de cine), mătur cu palma masa și scriu și eu câte o prostie ca asta, imaginându-mi că nu mănânc pensia degeaba... Mi-am asumat, tot benevol, și destinul de a rămâne și la bătrânețe un om cumsecade, incapabil să lapidez statuile. Oricum, soclul meu este încă în fază de proiect ratat.

Purgatoriu

Au murit atâția oameni înaintea mea, încât mi-e tare teamă c-o fi mare înghesuială în rai. De iad nici nu mai vorbesc. La purgatoriu nu mă gândesc, fiindcă prin el am trecut. Infernală invenție purgatoriu! Un fel de lagăr dejist: sperai să n-ajungi acolo, și ajungeai, credeai că mori, și nu mureaui de tot, dar nici nu trăiai, visai că ieși, și nu ieșeai, știai cât ai de stat acolo, dar ei se făceau că nu știu, și tot așa, că preferai un iad cinstit sau, oportunist de nevoie, ai fi acceptat și raiul de afară.

ĂLĂTORII..., CĂLĂTORII

de LIVIU GRĂSOIU

Mult curaj dovedește d-na Doina Severin Boriceanu publicând o carte de peste 450 de pagini înzând poezii! Gesturile de acest fel sunt mai greu suportate de cititori, poeți ortanți, cu solidă priză la public, rămânând irajele nevândute. Dar riscul fiind strict onal, el devine problema exclusivă a rului și a editorului.

n „Viața ca o grădină de lumi“, d-na Doina rin Boriceanu a strâns de fapt trei posibile me: „Africa“, „India“ și „Nevoia de ntiri“. Primele două sunt rodul unei rriențe de călătorie care ar fi putut genera o e poezie sau, în orice caz, o anume pată de are în peisajul liric actual, deoarece prea ni au șansa de a umbla prin locuri atât de ice și de necunoscute publicului din nânia. În general, impresiile versificate de are rămân la suprafața lucrurilor, nu vluie nimic din misterul unor fapte, tențele fac parte din decor, acesta însuși nu evocă în imagini poetice copleșitoare um măreția sa. Lectura se dovedește adesea roioasă, când ar fi putut fi captivantă. Unele tii fugare se rețin totuși: „Este un palmier, singur palmier,/ Pe care îl văd diminețile/ gă casa mea stă și nu-i cer,/ Dar își coafează izele// Câtă asemănare neasemuită găsec/ africanele cu părul în smoc!// Pe smolitele ete se ivesc/ La femei africane bucle în coc“.

De obicei titlurile sunt alese cu iscusință, ltuiziile venind la sfârșitul lecturii poemelor i lungite uneori în mod inutil. „Voluptăți de ica“ deșteaptă curiozitatea. Care ar fi așadar „Un rug de soare“, „un eșafod cum nu s-a vâzut“. Pe acest eșafod autoarea se închi- e goală, iar soarele „își pleacă cu timiditate papele“ (notăm pudorarea soarelui african bișnuit cu trupurile neacoperite și cacofonia vers). Aceasta fiind atmosfera, femeia vrea acă „în sfârșit dragoste“ „pe nisip de foc în pte“ și să viseze „în plin deșert, la frunzele crâng“. De gustibus... Reușitele apar pe steptate. Poemul „Întâlnirea mea cu Africa“ ea în întregime ratat, dar ultimele patru suri anulează prima impresie și te fac să reși lipsa autocenzurii: „O stea a căzut, o stea aur.../ Mă frige, dar pipăi fierbinte stropul/ fărâmată lumină abia poposită/ În Africa, de ele de aur toată ninsă“. Parcurgând multele țini consacrate continentului negru și câtorva de-acolo (Kenya, Somalia, Tanzania, rizar) se conturează ideea că, pentru d-na ina Severin Boriceanu, Africa a fost simțită o stare, ca o exaltare continuă și aproape usiv erotică.

Descripțiile din „India“ sunt ale unui turist isibil, uluit de New Delhi, de Bombay, de pple, de străzi etc.

„Nevoia de amintiri“, a treia secvență a umului, se compune din meditații pe tema cerii timpului, din poezii de și despre dragoste toate registrele. Un ușor aer de naivitate și uetudine conferă poemelor elegantă și creție.

*

Într-un alt fel de călătorie ne invită d-na culina Oprea cu a sa plachetă de dimensiuni

mult mai suportabile“. O călătorie în sufletul și sensibilitatea sa, grație unor poezii ce dovedesc exercițiu, meșteșug și inspirație. Mărturisesc neștiința mea în ce privește bibliografia poetei, semnătura fiindu-mi cunoscută doar din presa culturală. Tocmai de aceea nu voi raporta această carte la altele posibile ale Domniei Sale, ci o voi „judeca“ în sine, pentru meritele și defectele vizibile „În apele Akheronului“. Principala calitate cred că este unitatea volumului, neexistând impresia de alăturare întâmplătoare a poemelor. De aici și atmosfera rezultată: un calm, o limpezime rareori întunecată, o molcomă împlinire în toate stările. Lipsa stridențelor, a contrastelor violente ar putea să genereze monotonie, însă frumusețea unor versuri și chiar ineditul câtorva metafore înălțură plictiseala. D-na Niculina Oprea posedă un timbru adecvat unei mici săli de spectacol și nu o voce capabilă să umple un teatru cu sute de amatori. Versul are muzicalitate, în pofida notației eliptice, a ritmului sacadat. Iată câteva

versuri emblematic: „Prin sângele meu/ trec fluturi de iarnă/ călări pe idei blânde.//... // Mă strezor printre sunetele/ unui cântec/ pentru a prinde o dimineață albă“. (Trec fluturi). Poeta nu se gândește la glorie, iar ideea nemuririi îi este străină: „Nu vreau, nu vreau/ liberă trecere în mai târziu:/ acum visez blânnuri și stele“ (Pe același rând). Se anunță un posibil carpe diem care însă nu se produce: „Numai la tine pot visa în acest anotimp/ când pescărușii pun lacăte mari/-de țipete, la porțile cerului“ (Scrisoare în septembrie). Nostalgiile alternează cu neliniștile: „Zilnic sunt nouă/ pentru pădurea incendiată/ din mine:/ zilnic sunt tristă:/ fluturii aleargă cât mai departe/ când simt/ cum din lăuntru meu/ un urlet de lup vine“ (Zilnic). Poezia de dragoste trădează împlinirea într-o notă de discreție cu accente de puritate: „Zâmbetul tău/ seamănă cu păsările nordului“ spune autoarea, după care se destăinuie în continuare pe același ton: „Sunt darul care îți se cuvine./ Vocea ta gravă/ Sparge bronzul tăcerii/ în blânde cioburi -/ altcineva le adună,/ noi gândim același lucru/ mai departe“. (Mai departe). Notele pasionale intervin pe neașteptate: „Aș vrea să fiu cupa cu otravă/ din care bei zilnic“ (Dar V). Declarațiile de iubire sunt adesea memorabile: „Credeam că ești un trecător:/ o mare de dor ai rămas:/ un cântec de stea/ pe care nimeni/ nu-l poate învăța“ (Dar X).

Cartea d-nei Niculina Oprea ne îndeamnă spre o călătorie sub „o blândă adiere/ într-o calmă înserare“.

POETA ȘI «ÎNGERUL DE CERNEALĂ»

de ADRIAN DINU RACHIERU

Pusă pe fapte mari și isprăvi culturale pzgâlțând blegeala urbei, inimoasa Ileana Roman dă la iveală, mai încoace, o ediție de autor. Fiindcă volumul din urmă, adică **Noptile belletriste** (Ed. Prier, 1996), prevăzut cu o acidă notă „explicativă“ (depănând odiseea editorială a poetei) asta se vrea; și, din fericire, cartea, plânsă și „nescrisă“, o reprezintă, oferind – ca o bucurie tăcută – un portret credibil al artistului la maturitate, demn de o „ardere cu lung alai“, locuit însă de un gând amurgit. Învârstat cu notații livrești, textul desferecă un limbaj sfielnic, străin de revoltele viscerele ori exploziile sanguinare. Dar nescutit de pătimirile glasului interior, câteodată jucăuș, mereu neliniștit, doritor însă de invenții lexicale și cu acces la metafizic. Cu „mâna tot mai rară“, poeta, asaltată de nopți nevisătoare, caută scrisul salvator. Caută, așadar, gura cuvântului și „groapa lacrimii“, pendulând între tăcere și uitare (cum, simpatic, se răsfață). E drept, cota poetei nu e cea meritată și versurile ei, suportând meșteșugeala, efortul artizanal nu vor doar „să trăiască binișor“. Perfecționismul îi dă ghes dar trecerea, nimbată de un scepticism luminos, nu-i zdruncină încrederea în cuvânt (numind, astfel, lumea).

Bineînțeles că **Noptile belletriste**, încercând a reconstitui – pompieristic – „biserica personală“ – nu modifică profilul știut. Dar în acest „corpus contrapunctic“, autoarea adună poezii respinse ori cenzurate (aduse din cărți „mutilate“) la care adaugă versuri noi. Încât volumul-antologie dă seama de traiectoria poetei. Iar aceasta, jinduind după normalitate, deplângând inflația „vigilenților de serviciu“, speră că noua-i carte va trece prin ciurul judecății „libere și cinstite“. Încercătoare în **Cuvântul-Iisus**, Ileana Roman scrie pe „spinarea nopților“ credincioase, se zidește pe sine în această lucrare sacrificială, departe însă de suferința emfatică. Lângă fragilități și amintiri hieratizate, invocând starea virginală, rostirea sa așează o perdea livrescă, filtrând astfel convulsiiile lumii. Povara e asumată,

pătimirile nu răvășesc universul casnic ci urcă spre o meditație gravă, îmbrățișată de o molcomă tristețe. Poeta **intelectualizează emoțiile** și „vede“ gânduri, decretând: „nu există nopți albe“ (v. **Elipton**). Sau: „nu există nopți numai noaptea“. Părelnic obosită, cu fervori stinse, autoarea acestor **Nopti...** e departe de nonșalanța ironică ori pamfletară, de euforia cinică dar și de lirica misionară. Într-un context sedus de nebulosul postmodernism, ispitită de un ton funebru, Ileana Roman „bea neant“ dar nu pactizează cu literatura extenuată. În ecuația viață-moarte, în această îngemănare („doarme în patul zilei/ cum noi dormim în patul morții“), dincolo de filiații, de recuzită, de posibile ecouri (să zicem, Cezar Ivănescu), Ileana Roman, golindu-se de lumină, cheamă în ajutor **îngerul de cerneală**; el îngroapă cerul („ca o scară“) în noapte după cum și cuvintele flămânde sunt „ca niște gropi“. În acest sicriu al nopții, plângând „lacrimi inverse“, amenințată, așadar („râul heraclit devenindu-i umbră“) ea caută salvarea; salvarea pare a fi cereta. Și, neapărat, **știința de-a iubi**: „Țară de biserici și bisericuțe/ Catedralele iubirii îți lipsesc“ (**nouă**). Locuind în carte și practicând, am văzut, **scrierea pe noapte**, poeta, chiar în vecinătatea unor declarații înfricoșate, nu e spăimoasă. O poemă precum **Clar de târziu**, picurând „spre moarte“, definește exact, credem, viziunea lirică. Fiindcă, așezând alături texte care aparțin unei succesiuni, unor diferite vârste (poetice), Ileana Roman oferă o construcție rotundă, coerentă din unghi tematic și valoric. Din păcate, departe de culisele vieții literare (vai, atât de tranzacțională!) Ileana Roman petrece în singurătate „nopți belletriste“; cartea din urmă dezvăluie un împlinit profil liric și poate fi un avertisment. „Făcătorii“ de clasamente (având soarta nisipurilor mișcătoare) și gestionarii gloriei literare n-ar trebui să uite că poeta, în plâsmuirile sale nocturne (înfrirate economicos dar în deplină slobozenie), zugrăvind umbra vieții, e vegheată de un aliat de nădejde: **Îngerul de cerneală**.

Doina Severin Boriceanu: „Viața ca o grădină de lumi“ editura Nora 1996)

Niculina Oprea: „În apele Akheronului – Versuri“ editura Vlad & Vlad 1994)

Am fost și noi acolo, la München, unde s-au aniversat douăzeci de ani de existență a unei edituri. Cuvinte multe și frumoase s-au rostit cu această ocazie. Istoria literară, nu ne îndoim, va consemna, așa cum se cuvine, contribuția adusă de un marinar, Ion Dumitru, la întreținerea spiritului liber și nealterat, prin cultură, departe de hotarele țării. În aceste două pagini ale revistei noastre publicăm doar câteva fragmente dintr-o sumedenie de intervenții care au elogiat un nume și o inițiativă atât de generoasă în timp.

M.T.

Pavel Chihaia

DOUĂ DECENII DE ACTIVITATE A EDITORULUI ION DUMITRU

Poate să pară ciudat, dar prima trăsătură a lui Ion Dumitru îmi pare a se lega de un peisaj și mie apropiat, miraculosul țărm dobrogean, care pe dânsul l-a convins să devină ofițer de marină, iar pe mine scriitor.

Numele Ion Dumitru se află în admirabila monografie a lui Ion Fajter, apărută cu ocazia Centenarului Liceului Mircea cel Bătrân din Constanța, și dialogând cu cel pe care îl cinstim, împlinindu-se două decenii de la întemeierea editurii care îi poartă numele, am aflat că a trecut bacalaureatul în 1956, un an după ce absolvise Școala medie tehnică comercială, Secția ofițeri de punte, cursă lungă. A început navigația în octombrie 1955 și a continuat-o, nu pentru multă vreme, în Germania, evadând din România, țara întunecată de comuniști, în 1961.

Dacă ne întrebăm ce legătură există între navigație și literatură, nu trebuie să ne referim neapărat la faimosul exemplu al lui Joseph Conrad, ci la cel, cu multe lungimi mai modest, al subsemnatului care – așa cum am mărturisit adesea – trecând în revistă, cu colegii de liceu, vasele ancorate de-a lungul cheiurilor constănțene, am visat să navighez pe mărilor îndepărtate ale lumii, ca să devin mai târziu prozator maritim. Ion Dumitru, petrecându-și întreaga adolescență și tinerețe la Școala de marină comercială, lângă țărmul fără hotare al mării, și-a apropiat această perspectivă a orizonturilor, care l-a îndemnat, în primul rând, să se salveze în lumea liberă, apoi să dea la lumină și să răspândească scrierile valoroase ale exilaților români de pretutindeni, de peste mări și oceane.

Ion Dumitru face cinste exilului nostru luptând, alături de alți patrioți, ca poporul român să nu-și piardă identitatea, modul propriu de a gândi și a se exprima. Din rândurile acestora au făcut parte scriitori, artiști, ziaristi, care au publicat, au făcut cunoscute crimele comuniste din România și au reclamat drepturile la libertate și la cunoaștere.

Dificultățile de liberă tipărire în România, în epoca tiraniei comuniste, au fost notorii. În ceea ce privește greutățile din exil, când s-a pus problema tipăririi unei cărți, a unui ziar, organizarea unei expoziții, sunt și ele cunoscute, de data aceasta obstacolele fiind, în primul rând, materiale. Editura lui Ion Dumitru, din München, cuib de gândire și simțire românească, s-a menținut timp de douăzeci de ani, cu o activitate bogată și la un nivel cu totul deosebit. Existența îi este de-a dreptul miraculoasă.

Nu putem lăuda îndeajuns pe editorul care a depășit teribile dificultăți, în primul rând de ordin material, și a dat glas celor care au zăcut în închisori, celor ale căror cărți de istorie contemporană nu au putut apărea în România socialistă, memoriilor unor personalități de seamă, documentelor excepționale pentru

EXILUL ȘI SU

cunoașterea acestei întunecate jumătăți de secol. Când se va reconstitui trecutul real al țării noastre, cărțile apărute prin strădania lui Ion Dumitru își vor arăta, mai ales atunci, valoarea.

La Ion Dumitru au venit oameni istoviți de povara anilor de închisoare să îi încredințeze amintirile, văduve ale căror soți nu au putut să își mărturisească convingerile, fii ai căror părinți iluștri au lăsat scrieri de mare importanță pentru cultura românească. În sfârșit, autori ale căror cărți au meritat să vadă lumina tiparului.

Pentru fiecare, Ion Dumitru a avut o înțelegere deosebită, un zâmbet cald și mai ales o soluție: soluție ale cărei dezavantaje și le-a luat numai asupra-și, în așa fel încât datoriile sale au căpătat, la un moment dat, proporții balzaciene și au dat serioase motive de îngrijorare celor care l-au admirat, urmărindu-i generozitatea.

Cine dintre münchenezi a vizitat, cu două decenii în urmă, faimoasa „tiparniță“ din Kaiserstrasse, cu maldăre de volume și reviste între numeroase uși și ferestre, de mirare într-un spațiu atât de îngust, cu reproduceri de tablouri românești și din Renaștere, a găsit în atelierul acestei edituri nu numai cărți, ci și un sfat sau un ban, adesea amândouă. Nimeni dintre ei nu a putut uita acele penumbre care împăienjneau geamurile, dând o lucire rembrandtiană chipurilor redactorilor, amatorilor de dialog literar, în acest cuib de gândire românească.

Dan Ciudin

DIASPORA ȘI CULTURA

Diaspora, noțiune provenită de la cuvântul grecesc „risipire“, implică o serie de conexiuni, care la prima vedere au mai mult darul de a încurca lucrurile decât a le clarifica.

Pornind de la această premiză voi încerca să caut o explicație, raportată înțelesului noțiunii înseși, pentru diversitatea manifestărilor culturale din diaspora și din fenomenul care a precedat-o și anume exilul.

Nu mă refer aici la diversitate ca urmare a unui pluralism politic și social, ci mai mult la o risipire în sensul strict al cuvântului, la o lipsă de coeziune, în idei și țeluri.

Între exil și diasporă nu există, în această privință, deosebiri. Dacă în ceea ce privește cauza provenienței și a manifestării lor în viața de zi cu zi, aceste fenomene se deosebesc totuși în mod esențial, implicațiile lor asupra manifestărilor culturale, la modul particular vorbind asupra expresiei artistice, sunt aproape identice.

În cadrul manifestărilor culturale, de la artele plastice până la literatură, se pot remarca deosebiri în acuratețea expresiei artistice, în claritatea prezentării și clarviziunea țelului propus. Impactul asupra publicului este ambiguu, pentru că însăși receptivitatea publicului este diluată sau atrofiată. Există de asemenea o gradație între diferitele expresii artistice, unele, ca literatura sau arta scrisului în general, au un impact mai puternic decât arta plastică sau cea a vorbitului, care este aproape inexistentă.

Iar în cadrul artei scrisului există gradații, de la texte informative, studii istorice etc. până la literatura propriu-zisă – aici intervine și o deosebire între exil și diasporă.

Dar să vedem care ar putea fi cauzele acestei diversități, acestor manifestări disparate!

Exilul, mai întâi, apoi diaspora înseamnă în primul rând pribegie.

Omul, smuls din rădăcini din pământul care până atunci i-a fost hrana atât lumească cât și sufletească, își pierde în primul moment orientarea și sensul existenței. Dacă în viața de

zi cu zi acest lucru este legat de un mare efort de supraviețuire, chiar fizic, în sensul propriu al noțiunii, în viața artistică acesta poate produce colapsul total.

Expresia artistică este strâns legată de mediul înconjurător, este efectul reflexiei asupra mediului, prin care se înțelege nu atât peisajul în care trăim cât tradiția, obiceiurile, istoria, memoria colectivă.

Lipsită de acest suport, ruptă de această realitate, arta nu va putea deveni decât o expresie cosmopolită marcată de individualism și lipsită de conotații semnificative.

Condiția exilului îi impune exilatului necesitatea de a-și găsi, în primul rând, rostul în viața de zi cu zi, ceea ce de obicei înseamnă restabilirea totală a raporturilor interumane și stabilirea de noi valori, efort continuu și de mare anvergură.

Paralel cu restructurarea aspectelor, așa zice exterioare, ale vieții, are loc fenomenul de redefinire a raporturilor cu semenii săi, cu alți exilați. Este ceea ce am putea denumi redefinire sufletească.

Condiția umană a exilatului îl așează pe acesta într-o poziție echivocă între două lumi, de multe ori diametral opuse.

Poziția respectivă, am putea-o denumi schizofrenică, nu poate aduce cu sine, în cele mai multe cazuri, fertilitatea de care expresia artistică are implicit nevoie. Legătura mediului individ este întreruptă.

Acest lucru explică de ce expresia artistică din exil reflectă mai mult valurile vieții interioare, este un răsunet al durerii interioare, al nedumeririi în care se află artistul. Este o artă care își are lăcașul în sufletele oamenilor, devenind foarte personală și prin urmare lipsită, de multe ori, de un impact mai larg.

Și la urma urmei care ar fi publicul care s-o înțeleagă?

Cei care se află în situații similare cu ale artistului, sunt prea preocupați de vicisitudinile vieții, iar celorlalți, poporului gazdă, aceste trăiri le sunt de cele mai multe ori necunoscute.

De aici și diversitatea expresiilor artistice, lipsa de coeziune în idei și în special de țeluri, lucru mult deplăns în diaspora românească.

Aceasta nu înseamnă că o mai mare coeziune, alții ar spune unitate, nu ar fi preferabilă. Nu trebuie însă uitate punctele de reper care caracterizează această situație.

Exilul târziu și în special diaspora, în care ne aflăm acum, sunt caracterizate prin câștigarea unei oarecare măiestrii în efectuarea actului de balans între viața exterioară și viața interioară, care, în urma schimbărilor ultimilor ani, își reînfrîpă raporturile cu obârșia.

Șansele ca expresia artistică să-și câștige atât sursele cât și publicul au crescut. Expresia artistică din diasporă poate, la ora actuală, ajuta la redresarea României, prin însăși existența ei ca un răspuns la situația catastrofală din țară.

Editura Ion Dumitru a parcurs, în ultimele două decenii de la apariția sa, toate aceste etape, fiind o oglindă a condiției umane a exilului și diasporei românești. A fost un mediu informativ, a fost lăcașul expresiilor artistice din exil, a fost forul prin care își regăseai originile.

Dorim să fie expresia vie care participă și luptă pentru reintrarea României în sânul civilizației și culturii europene.

Ion Dumitru

NAȘTEREA UNEI EDITURI

De ce era necesară fondarea unei noi edituri românești în exil și emigrație în 1976?

AVIETUIRILE

În ce mă privește, eram profund dezamăgit întregul proces editorial practicat în exil, igratie și în țară. Criteriile acestei insatisfacții u diferite. În primul rând, atunci când făceam nparație între producția editorială aflată la poziția altor grupuri etnice ale refugiuului și a noastră, exista o diferență de la cer la nânt între oferta maghiară, cehă, poloneză, nă, lituaniană și chiar bulgară, ucrainiană și ă de pe piață și oferta românească. Cred că nai albanezii și etniile din Caucaz și de mai arte din URSS se aflau în urmă. Apoi, era icia vizibilă atât din punct de vedere calitativ și cantitativ și, în ultimă instanță, sârăcia tatică.

Toate acestea le-am observat cu prilejul ritelor expoziții și târguri de carte care au t loc și pe care am avut șansa să le vizitez, le chiar aici la München.

Ce reproșam editurilor românești din exil? Mai înainte de toate insuficiența lor, ca să nu vorbesc de dependențele care le condiau existența, apoi, inflexibilitatea lor față de aticile abordate și față de autorii ce li se esau, de sectarismul practicat de către orul ori gruparea sub al cărei control se afla ăra respectivă. Erau desigur nuanțe de nie.

Editurile din emigrație, pentru că între grație și exil a existat o mare diferență, erau rimul rând mai puțin accesibile exilului, iar ririile lor de funcționare se subordonau în nul rând intereselor și politicii statului ăctiv, vis-à-vis de România, care nu ădeana erau favorabile exilului și uneori tr împotriva manifestărilor acestuia. În altă îne de idei, aceste edituri, întreținute de ile stabilite demult sau mai recent dar nitiv în statele respective, aveau preocupări ă gospodărie locală și foarte rar erau onibile exilatului. Un exilat putea primi jinul unor astfel de edituri numai în măsura are interesul lor o reclama sau atunci când atul renunța încet încet la statutul său și se gra definitiv în comunitatea respectivă.

În sârăcia de producție editorială a exilului și grației, editurile din țară, prin paleta ofertei mult mai complexă și cantitativ imbatabilă — tru că aveau la dispoziție bugetul statului —, nopolizau în mod dirijat acele segmente le de pe piața editorială în problematica ănească, încât și exilul și emigrația dar și mai mare parte a mass media, studiului și ăetării din țările Lumii Libere era obligată licit să recurgă, pentru documentare, la astă producție confecționată și filtrată de ălogia comunistă ale căreri mistificări își au efectul de reacții în lanț ce duceau la o sfigurare îngrozitoare a valorilor, realităților rice, politice și, în ultimă instanță, la ichierea și deformarea imaginii poporului tru, dar și a exilului și emigrației în țările ii libere. Efectele dezastruoase din acest ct de vedere, produse de această producție orială care a inundat oficial sau inoficial ăna Liberă, se pot observa imediat la chidarea oricărui studiu cu pretenție de ozitate, elaborat de vreun cercetător străin. Ititudinea unor așa zise „opere” ce-au apărut ă și care sunt citate în astfel de studii este ăcantă. Vă dați seama ce valoare poate să i respectivul studiu care, desigur, la rândul e citat mai departe, iar erorile și mistificările i multiplicat la infinit. Câți autori renunță ă crispări la tezele enunțate într-un studiu orat în ani grei de muncă? Deci mare parte reaceștia continuă chiar și astăzi, spre orocirea noastră, să-și apere și să-și propage le eronate pe mai departe.

Pornind de la motivațiile enunțate mai sus, întelege că am plecat și eu ca David otriva lui Goliat, dar fără praștie, pentru a

demonstra că se poate face și altfel, într-o manieră care să elimine măcar parte din insatisfacțiile personale amintite mai sus.

Ce edituri existau în exil în 1976? Mă refer la editurile care erau încă active și nu la cele care mai există și astăzi doar formal.

În **Germania**, editura **Traian Golea**, specializată fără excepție pe reeditarea unor studii privind istoria și politica României de până la comunism, își încetase activitatea prin plecarea editorului în America. În plus, chiar dacă și-ar fi continuat activitatea, nu stătea la îndemâna nici unui autor contemporan datorită profilului ei. O altă editură, **Ion Mării**, era de asemeni autodeclarată de orientare legionară.

În **Franța**, excelenta editură a dl. Arcade-Mămăligă „Caietele Inorogului” fondată în '66 avea în '76 editate doar trei titluri iar de atunci au mai apărut încă două, și, practic, nu a publicat decât trei autori, pe Arcade Mămăligă, Mircea Eliade și Horia Stamatu. O altă editură la acea dată nu mai funcționa, pentru că editura lui Cușa „Ethos” și editura „Limite” au apărut ulterior, iar editura „Arted” al lui Ionel Jianu nu era pentru exil ci integrată în rândul editurilor franceze.

În **Spania**, existau singurele edituri în adevăratul înțeles al cuvântului și singurele care dețineau monopolul pe piața editorială a exilului și a unei părți din emigrația românească. Acestea erau Editura **Colecției și revistei „Destin”** și Editura **Carpații — Traian Popescu**. Mai exista Editura „Dacia”, condusă de Faust Brădescu.

Editura Colecției și revistei „Destin”, cu o producție editorială impecabilă atât calitativ cât și cantitativ, era în 1976 afiliată colaboraționiștilor cu puterea din țară. Editura Carpații — Traian Popescu era în mod declarat de factură legionară și deci impracticabilă pentru acei ce nu doreau să fie confundați cu aceștia. Editura dl. Faust Brădescu era de aceeași factură.

În **Italia**, funcționa tot cu un monopol Editura **Drăgan**, afișată sub mai multe denumiri. Dar dl. Drăgan promova numai o producție editorială ambiguă din punct de vedere al orientărilor devenite la acea vreme net favorabile regimului din țară.

În **America**, exista Editura „Drum” al dl. Vasile Posteuca, fondată în 1963, care, deși mai moderată, era stigmatizată pentru orientarea ei legionară.

Acestea erau editurile exilului în 1976.

Desigur, au existat Asociații, Societați, reviste și alte publicații dar nu și-au asumat rolul de edituri, deși producția lor de carte era în unele cazuri considerabilă, cum ar fi Societatea Academică Română, Biblioteca din Freiburg, ș.a. În plus, acestea trăiau din subvenții și viața lor putea oricând fi pusă sub semnul întrebării, ceea ce s-a și întâmplat, din păcate, cu Societatea Academică și chiar cu Biblioteca din Freiburg.

Alte edituri, existente în emigrație în 1976, nu erau accesibile exilului și deci pentru noi erau neinteresante. Făceau excepție editurile sașilor și bănățenilor din România, dar care ne erau inaccesibile, atât din cauza limbii pe care nu o posedam în măsura cuvenită, cât și indisponibilității acestora pentru problematica noastră.

Editurile din țară ale căror producții editoriale se implantau pe piața exilului și emigrației în 1976 se întelege că nu puteau fi abordate de către exilați, iar, când așa ceva se întâmpla, autorul respectiv nu mai exista pentru exil, deoarece însemna că a trecut în tabăra adversă. Se pot da aici o sumedenie de exemple.

Deci alternativele erau ori să apari la o editură comunistă ori colaboraționistă ori la una legionară. Așa ceva nu era în noima lucrurilor.

Deși dispuneau de mijloace bănești

suficiente, de capacități și influențe considerabile, democrații noștri n-au fost în măsură, în acele vremuri, să dea viață unei edituri cât de viabile, ca să-și propage ideile.

Ținând cont de toate cele mărturisite, veți întelege că eram animat, dacă nu chiar posedat, de dorința de a dispune fără echivoc de un propriu instrument de afirmare a propriilor mele opinii. Aveam încă foarte multe de spus și strigătul unui Marcel Bunescu și-a atârător altora mă urmărea încă.

În ce mă privea, știam, din experiența de mai înainte, că nu mă puteam adresa nici unei alte edituri existente în exil, fără să-mi atârtn tinichele de coadă. Același lucru era valabil pentru editurile aproape inexistente ale emigrației, ca să nu mai vorbesc de cele din țară ce-și infiltrau cărțile pe piața de aici.

Aspirația mea tănuită sau declarată era de la început orientată către spargerea monopolului ce-l dețineau extremele asupra producției editoriale, fie acestea din exil, fie din emigrație, fie din țară.

În afară de aceasta, pornind de la experiența de mai înainte, unde m-am lovit de atâtea greutăți în a mă autopublica și dipunând de încă două volume de publicat, am considerat că o editură le poate oferi un plus de succes.

Existau și alte motive personale. În 1976, deci după 12 ani de serviciu, cât am fost ținut la distanță de orice speranță pentru o carieră cu adevărat jurnalistică, răstimp în care nu mi s-a oferit nici măcar șansa de colaborare solicitată de mine de câteva ori și mi-a fost blocată nejustificat și abuziv avansarea chiar și în serviciul pe care-l efectuam, și, în plus, nesiguranta continuării existenței secției noastre, mi-au pus în față problema propriei vocații sortită, în aceste condiții, eșecului. Trebuia deci să mă preocup de viitorul meu și pentru cazul în care radioul s-ar fi desființat. Or, o editură proprie mi s-a părut a fi locul cel mai potrivit care să-mi stimuleze în mod generos atât competențele cât și vocația pe care mai pretindeam că le am pentru scris.

Faptul că eram atacat din mai multe părți deodată, în special de aluziile dl. Dr. Sporea că fac comerț ilicit de carte, ridica în fața mea, în mod neapărat, oficializarea hobby-ului meu început cu propriile cărți și continuat cu revista „Apoziția”. Aceasta și pentru că, conform naturii și educației mele din navigație, am respect pentru lege. Deci împrejurările m-au constrâns și ele la fondarea editurii.

În toată perioada de mai înainte de 1976, argumentele pe care le-am adus eu le-au formulat la rândul lor zeci de alți cunoscuți cu preocupări similare sau aferente ce-și manifestau în mod repetat părerea de rău că noi nu dispunem de o editură respectabilă. Deci exista o necesitate acută reclamată de piață, un mare gol care trebuia acoperit.

elena chițimia armenescu

În „Regatul ascuns“, metaforă simbolizând inima (sufletul) poetei Elena Chițimia Armenescu, se oferă o suită simfonică de poeme de dragoste, dar o dragoste resimțită fără nimic nostalgic și nimic sentimental, o dragoste spusă în cuvinte devenite oracole, un reportaj al sensibilității senzualizate discret, deopotrivă celestă și în același timp pământeană, până la senzația de absolută trăire a ființei umane.

Totul e scris în formule moderne, simbolizând cuvinte vechi și cuvinte inventate pentru acest regat ascuns, care e în fond prezent în fiecare din noi, cei ce știm că singurătatea e totdeauna numai în doi; în acest regat ascuns, toate cuvintele sunt nespuse de tandre.

Emil Manu

Aici e locul

Turme nevăzute de cerbi
în ceremonii nupțiale
vin în fugă,
țâșnind
în tropot supus
străpunerii tandre.

Zvonuri...
pelicani speriați
zboară spre mine stol,
tâindu-și calea spre golful
ochilor, unde, captivi,
privesc spre înlăuntru –
spre lumea trupului meu,
străbătută de râuri repezi –
în care se răsfață
libertatea mea
relativă

Iată pajiștea
unde vin
nălucirile
să danseze.
Iată fântâna
din care, dacă bei,
nu însetezi curând –
Aici e lacul de argint
unde vin îngerii să se scalde.
Aici
e locul unde mi-aș face
coliba solară, – Îngere – nu trăda! –
aproape de înțeleptul abstras.

Ploi colorate
mă învăluiesc în aura de sărbătoare,
când trec turme nevăzute de cerbi...

Cu Platon și Hipocrat

Apollo nu-și mai tănuia
frumusețea
din frize, îngerii
se desprindeau, coborau,
ni se așezau pe cap și brațe, pe umeri –
Busturi,
multe busturi ne priveau fix,
de dincolo de fire,
noi învățam să ne prăvălim
într-un spațiu gol... subțire.

Semenii ne cunoșteau de departe,
după felul cum țineam

capetele ușor înclinate, gânditori
pe îngândurate cărări,
ei, bănuitori cum sunt,
credeau
că mergem spre loc ascuns
de dragoste
profană –

noi cu Platon
cu Hipocrat, Montaigne și Kant,
spre locul subtil ne îndreptam,
Apollo
nu-și mai tănuia frumusețea
și simțeam că ne prăbușim,
apoi ne înălțam, ne înălțam –
Autoexil
în puterea unui magnetism celest,
în sacră răscruce,
ca o înălțare în somn, când plutești
deasupra unei ape
curgătoare – dulce.

Geneză tulburată

În mărul aurit
de puterea Domnească
s-a cuibărit
viermele,
spre partea dinspre răsărit
Viermele din Est,
care se hrănește cu miez,
dizlocă sămburii,
purătorii
amprenteii pomului întreg,
adică a tot ce înseamnă
memorie,
inteligență,
amintire,
drumul spre viitor,
adică
visul de a foșni
într-o livadă,
ce ar întregi simfonia grădinii.

Merele viermănoase
sunt mâncate de oamenii din est,
cele nevățamate
de rest...

Doamne! sacul tău cu insecticid
ascuns
în cămărilor secrete!

Impovărată de lume

Învinsesem într-un fel

și plecasem

la marginea codrului
pe unde trec țipetele
și râsul,
m-am așezat
la locul cu cruce și semne,
la troiță
și-am lăcrimat
de tristețe?, de bucurie?
nimeni nu știe!
Doar Iisus, care sfios bătea la ușa mea
ascunsă
și odată cu mine plângea
– Trage, Doamne, cu dreapta TA
spre înafară
și dă la o parte piatra
din dreptul inimii mele,
să se poată intra!
Eu dinăuntru deschid
dar luați pietroaiele din dreptul ușii!

Orizontul deodată s-a deschis
Cu scârțâit prelung, de ușă deștepenită
înfrângea vaierul.

dan bodea

Eu pentru aceasta am venit

Eu pentru aceasta
am
venit...
Am venit pentru
ca
lumea să treacă
de la
noapte la Frumusețe de
Zi:
Zi-Lumină-Logos...
Miel îmbunând
Zărilor, depărtările, apropierile...

Nașterea nașterilor

Nașterea nașterilor
adeverim:
Nouă ni s-au
născut
Împărat, cum altul
nu
S-au ivitu pe
pământul acesta...
Și în veacul acesta...
Timpul regelui, minunea minunilor,
S-au arătat
nouă
Nevrednicilor și neputincioșilor

Popoarele întineresc

Popoarele întineresc
gustând
Din Pâinea Sionului
ori
Sorbind laptele Noului Ierusalim...
Când Regele vorbește
Timpurile freamătă, înverzesc
de
Atingerea zorilor...
Cerbii se pierd
în
Fântâni și căprioarele
se
Aud în poieni, în luminiș, pe piscuri
de Cruce...

Binecuvântați

Binecuvântați pe
Domnul
voi cei care sedeți
în odăi
de Lumină...

Diminețile

Diminețile –
în Icoana

vinovăție,
 zesc, își frăgezesc chipul...

Voia Ta

de
 e Masa Tăcerii:
 nă rog,
 arul acesta
 acă de la Mine...
 ă, și numai voia Ta
 ște zările,
 rească mările...

Pe umeri de cruce

vă în Domnul
 căci
 e mai trainică
 a înspica pe
 uce!

Rugali-vă

i-vă să nu cădeți
 tă...
 i aceasta-i aparență
 oare,
 nă dacă nu se armonizează

a Mirelui
 erând pe Horeb,
 rmon,
 astă carpatină...

Sunt rănit de iubire...

pentru Cornelia

ănit de
 iubire...
 ând ochiul
 nu
 chide spre miezul
 Luminii
 amnezeiește
 o fire...
 ând Cuvântul
 nu
 inde Timp
 și locuri...
 tunci nu-i hodină,
 împăcare,

fantezii stilistice

SCURSUL ARGUMENTATIV

de CLAUDIA ENE

Dintre toate discursurile argumentative, discursul politic are cel mai amplu auditoriu și de aceea are și mai mare putere de influențare a sferelor sociale, fie acestea lingvistice, culturale sau morale. Scopul argumentației este să influențeze și al argumentației politice în special să provoace sau să crească adeziunea unui auditoriu la tezele care sunt supuse atenției sale, să crească adeziunea, pregătește terenul unei imitații comportamentale, care constă în imitarea nu numai a ideilor celui ce a reușit să influențeze, dar și a manierei acestuia de a vorbi și de a acționa conform unor principii morale. Având în vedere că discursul politic este un joc, care își are regulile lui, între

cel care vorbește și cel care ascultă, apare cu totul normal ca ambii parteneri să cunoască regulile jocului. Acestea au fost riguros stabilite de profesioniștii retoricii, iar noi nu vom face decât să le enunțăm aici într-o formă comentată. Trăsăturile esențiale ale argumentației sunt așadar următoarele: 1. întotdeauna se argumentează în funcție de un auditoriu dat și de aceea ar fi greșit să se conteze pe „obiectivitatea” argumentelor, câtă vreme nu poate fi vorba decât de alegerea acestor argumente în funcție de nivelul de așteptare al celor care ascultă. De aceea, premisele argumentației nu ar putea să fie luate drept evidențe logice sau fapte demonstrate, ci doar drept afirmații admise de auditoriul vizat.

UN POET HARNIC

de AL. CISTELECAN

Nu mai puțin de trei volume a dat la iveală anul trecut Cristean Petre Argeș (încă sub prenumele Cristian), răscumpărând cu vârf și îndesat tăcerea de un deceniu scursă de la debutul din 1985 (Lumini, Ed. Albatros). Sub iertarea ninsorii. Cristale de amiază și Murmurul oglinzilor, trilogia recuperatoare, sunt urmate acum de Fântâni însetate (Ed. „Carro”, București, 1996), toate nutrite de un concept stagnant melodramatic. Poetul e un duios imediat, inspectându-și biografia cu sfială și tandrețe și transpunând-o într-o confesiune nostalgică, ce trage spre lirismul lacrimal. Cu peniță suavă, de pe vremuri, el își caligrafiază stările, umplând călimara de duioșie: „Am băut rouă/ cu-aceleași buze/ din felurite ciuturi// Divină mi-a rămas/ o singură rouă:/ fruntea mamei/ pe umărul tatii!” (Roua). Lirism de casă, căruia nu-i pasă de ce se întâmplă în poezie, preferând murmurul onest al inimii disputelor de poetică, poezia lui Cristean Petre Argeș e dintre cele retardate cu franchețe, iremediabil. Fondul de sentimente pe care-l rulează e unul strict romanțios iar expresivitatea e gândită ca ceva subaltern, menit, prin prețiozitate, să dea grație stării. Ca orice suflet duios, și Cristean Petre Argeș vede momentele de metamorfoză ale biografiei ca pe niște catastrofe, sărind în metafora supradramatizată când le evocă: „Un ecran imens/ încrețit de flăcări:/ copite de bivol:/ măcel de îngeri,/ adio, Copilăriei!” (Amurg). O confesiune atât de înfiorată se pune inevitabil la îndemâna unui manihacism

tranșant, împărțind simbolurile în malefice și salvatoare și punând biografia interioară să joace între acțiunile lor: „Un câine zmucea câinește/ de mâna mea stângă –/ grăbit să mă doboare.// Mai negru decât noaptea,/ mai aprig decât focul./ decât viscolul mai sticlos.// Deodată porumbei mulți,/ mai albi decât zorii,/ mai blânzi ca ghiocii// își despletiră aripile/ în ochii negrului câine/ orbindu-l, pierindu-l...// Și slobodă mâna mea/ redeveni ciutură/ prin care curge poezia” (Deodată, porumbei ageri). Acest scenariu polarizat între amenințare și mântuire reprezintă dialectica sumară a existenței în viziunea lui Cristean Petre Argeș: „Deasupra mea,/ invizibil/ un rânjet de sabie// Sub mine,/ divin salvator/ surâsul ierbii” etc. (Să plâng surâsul). Panta fatală a simplismului e mereu aproape de poezia sa și adesea poetul își dă drumul pe ea cu toată gravitatea: „Întrebările vieții/ sunt tot mai grele/ și mai puține// Acela vesele/ s-au scufundat/ sub pojghița vânătoră/ de sub pleoape.// O, dacă nu beam/ din apa lor/ clocotită,/ duios otrăvitoare –/ aș fi rămas/ un porumbel de zăpadă” (Dacă nu beam). Micul ciclu erotic din finalul cărții, utilizând aceeași cerneală înduioșată și aceeași peniță nostalgică, scoasă din lada de zestre a sămănătorismului, se mulțumește cu versuri de album: „Niciodată/ tu nu mă-ntrebi/ cât încă te iubesc// Sleit de nisipuri/ eu uit mereu/ sufletu-mi să-ți citesc...// Doar la aniversări rup versuri din mine –/ tăcute săruturi.// Tu nu mă-ntrebi, tu știi!” (La aniversări).

2. Argumentația utilizează limba naturală și de aceea cuvintele ei pot fi ușor împinse către sofisme. Altfel spus, un termen vag sau polisemantic poate fi lesne folosit cu intenția de a răsturna realitatea lucrurilor. 3. Desfășurarea unei argumentații nu poate avea rigoarea inflexibilă a unei demonstrații, deși discursul argumentativ poate avea pretenția deseori nejustificată de a stabili în mod logic un adevăr. Și, în fine, 4, argumentația este prin esență polemică, opunându-se întotdeauna, cel puțin implicit, unei alte argumentații și de aceea trebuie avut în vedere faptul că un discurs argumentativ se poate situa mai aproape sau mai departe de adevăr, dar niciodată concluzia sa nu va coincide cu acesta.

Fără să vrem să demitizăm discursul politic, ne vom lua sarcina de a încerca demontarea mecanismului acestui tip de discurs, mai ales a variantei sale electorale, având în vedere că aceasta din urmă se adresează unui auditoriu mai larg. Perspectiva va fi ca de obicei lingvistică, cu intenția de a descoperi rolul și forma limbajului în contact cu intenția persuasivă.

În căutarea poeziei (XXXVII)

ÎNTR-O DIMINEAȚĂ DE TOAMNĂ

de DAN-SILVIU BOERESCU

... m-am trezit cu noaptea-n cap, să-mi scriu rubrica, fiind deja pe (pretențios!) **dead-line**, cu gândul că secretarul general de redacție e deja nervos, iar redactorul șef se va enerva atunci când va vedea că, după ce că nu-mi aduc textul la timp, mi s-a mai și uzat banda de la mașina de scris (n-am computer!) iar paginile mele sunt ca și ilizibile, lasă că cine știe ce-am mai scris, pe cine am mai supărat, cum de altfel s-a întâmplat nu mai departe de marți seara, când la televizor, la „Cu cărțile pe față“, am reușit performanța de a-l supăra pe amicul Țone, cu care am mai și jucat fotbal astă-vară și acum i-am (zice el) demolat editura, ironizând un roman agrozootehnic scris de o distinsă doamnă, beneficiară a unui dar aparte de a povesti, amicul neexplicându-și cum un tânăr critic ca mine n-are altă treabă decât să facă praf o carte oricum onestă descriind cei unsprezece ani de apostolat agronomic și veterinar la o cooperativă agricolă din lunca livrescă a Argeșului, așa că mai bine mă reîntorc la critica de poezie, dar ce mă fac, am pe masă vreo zece noi apariții și jumătate din ele sunt tot de la editura amicului Țone, dacă – Doamne ferește! – se supără iar pe mine, nu o să mai pup eu în veci colaborare pe linia mediană la meciurile echipei Muzeului („MLR, MLR, Adu-ne victorie!“ – așa strigau fanii pe stadionul de la Pipera, laboriosul half Ț. îmi centra ca la... carte și eu marcam din toate pozițiile, noul Sabin Ilie al team-ului sponsorizat de George Bocșa și antrenat de Alex. Ecovoiu, coach-jucător precum Gullit la Chelsea. Ce vremuri de aur, însuși managerul Condescu intra pe teren cu banderola de mătase pe brațul stâng cu care ne mâna în luptă ca muma lui Ștefan cel Mare y compris Sfânt pe tânărul voievod în poema nemuritoare a lui Bolintineanu, rescrisă de Cărtărescu)...

1. Ion Lazu – POEMUL DE DIMINEAȚĂ (Ed. Vinea, București, 1996; redactor de carte: Nicolae Țone). Mistica introspecției domină Străinul, o posibilă ars poetica a autorului, revenit la lirism (Muzeul Poetului, elegii, 1981) după o intensă activitate de prozator (7 titluri între 1970 – Ninge în ochii tăi albaștri și în 1991 – Întâmplări din pădure): „Poezia începe cu ochii închiși/ în căutarea unui gorgan/ de unde să poți vedea lăuntric“. Ezitând programatic („Sunt încă pe tărâmul sfărâmicios/ al cuvântului astăzi“ – Și, în arini), sau, dimpotrivă, afirmând o posibilă resurrecție poetică („duhul unui nou cuvânt/ răsturnând lespede cu vuiet mare/ se va ridica la ceruri“ – Un cuvânt), Ion Lazu construiește cu migală un edificiu trainic, având ca stâlpi de susținere valorile tradiționale ale unui modernism cuminte, cu mici evadări în pitorescul local („Mult mai rar vei întâlni/ o căruță de Brăila“ – Zoom). Interesant e că ridicarea construcției are la bază lecția umilinței fundamentale („mai întâi/ trebuie să fii și să te știi/ un om

pierdut“), fiind apoi urmată de reiterarea credinței în puritatea primordială („I-am făcut

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de Petru Alexandru Galai

copilului băița și acum/ ea îl alăptează/.../ peste umărul ei copilul îmi aruncă deodată/ o privire trează, totală și apoi/ înalță un zâmbet celest...“ – **Împotriva așteptării**), însă orizontul de așteptare este violent contrazis de textul de încheiere al volumului, în care totul pare a se prăbuși, dintr-odată, în neant: „Să pleci de acasă/ lăsându-ți iubita confuză/ copilul cu priviri intense/ adormit,/ să părăsești fără-a clipi măcar/ cuibul vostru cald, cărțile, muzica, totul“ (Un om pierdut...). Această (aparentă?) prăbușire totală a sistemului de valori constituit, ciudatul abandon al valorilor morale cu care celelalte poeme persuadau cititorii, este cel puțin surprinzătoare. Ea pare a fi subordonată spaimei de abisul textual („să vină sau să nu vină/ întunericul lăuntric/ din care răsare ideea“), care domină pe poet în detrimentul omului. Opțiunea e dureroasă, iar clivajul interior astfel creat se dovedește din cale-afară de traumatizant. Chiar cred că poetul suferă sincer-atunci când se privește în oglindă și își descoperă chipul de muritor

...am încercat din răsuputeri să fiu drăguț cu autorul și, implicit, cu editorul său și, când am simțit că încep s-o iau razna, demonul ironiei cărcotoșe dându-mi din nou târcoale, m-am oprit preventiv, oferind un abrupt final deschis (în care punctele de suspensie tind să facă legea abuziv), fără a mai apuca să strecor ci-știe ce grozăvie, zicându-mi că mai bine să m-autocenzurez decât să-mi supăr încă o dată colegul de fotbal și de o istorie literară (e nevoie de un Țone valid, neafectat emoțional de asemenea incidente regretabile, pe ambele fronturi, și la firul ierbii și pe buza offsetului), uite că uneori sunt și eu om și sacrific răutatea mea critică pe altarul prieteniei, în beneficiul tabelii de scor de pe „Voința“ și al ediției Tzara, al ediției Vinea și altor ediții, simt deja că mă ademenește melodrama, dar nu-mi pot reprima inerenta duioșie stilistică, destul de nepotriviță mie, asta-i situația, nu pot fi căinos la nesfârșit, ia să mai iau o pauză (domnule redactor șef, să nu înțelegeți cumva că intenționez să renunț la rubrică, nici vorbă, vreau doar să-mi menajez un vechi prieten, hă-hă, încă de pe vremea SLAST-ului, și de aceea renunț la a-i mai recenza aici și acum pe ceilalți poeți recent editați de merituosul patron al Casei Vinea), să mă ocup bunăoară de o carte de proză, de ceva eseistică, că n-o fi foc daeă ni scriu imediat episodul XXXVIII din În căutarea poeziei... ba nu, cum așa, pâi apare în câteva zile colecția Poeții Orașului București, nu una, nici două, ci douăsprezece volume deodată și n-am cum să ratez evenimentul, mai ales că am fost și implicat în derularea proiectului, promit numai să nu supăr prea tare editorii...

COMUNICAT (APROAPE OFICIAL): Dl. Dan-Silviu Boerescu, tânăr critic literar, de naționalitate și cetățenie română, de ani 33 și răvnă incontestabilă, anunță pe această cale fanii și fanele, cititorii și cititoarele, scriitorii și editorii, că se va abține în perioada Postului Mare de la ironii copioase cu conținut ridicat de colesterol, rezervându-și „porcăriile“ (citiți cuvântul strict etimologic!) pentru perioada Crăciunului, a Anului Nou, a Sfântului Ion, a Sfântului Es. și a celorlalte Sărbători de Iarnă, când probabil revista nu apare. Pace vouă, Autori! (din partea biroului de presă al D-lui D.S.B.)

DICTIONARE...

de MIRCEA ANGHELESCU

Calculată, de regulă, în dolari pe cap de locuitor, în PIB sau în kilograme de le (perechi de pantofi, săptămâni de concediu, metri pătrați de locuință), înțelegerea unei națiuni se poate însă socoti – și uneori chiar se socotește – în număr de cărți: câte volume traduse pe an, câte de literatură originală, câte de științe școlii sau educației în general. Uneori se socotește chiar în dicționare.

Este de prisos să spun, o simțim cu toții, că nici aici nu stăm mult mai bine ca la dolari, metri pătrați sau kilograme: de la **Dicționarul de la Buda**, primul tipărit acum aproape șaptezeci de ani, sau mai dinainte, de la manuscrise și neterminat din sec. al XVIII-lea până la cap la cap într-o bibliotecă completă a unui tip indispensabil de carte, dicționarele nu n-ar putea umple nici măcar anticamera birou senatorial, nici măcar un perete al ei și e de prisos să spun că ar ajunge câte pentru fiecare deputat prezent în sală într-o zi, când se discută altceva decât problema înțelegătorilor. Dicționarele de orice fel se fac și autorii unor asemenea lucrări nu se ocupă pe toate drumurile; lucrând o viață ca să termine opera, autorul de dicționar nu are multe șanse să trăiască pentru a se bucura din succesul operei sale, ca să nu mai vorbesc de faptul, de uzufructul muncii sale. Opera, rămâne și dacă autorul nu primește mult decât decît imensa bucurie a muncii în sine, dar ea primește cu recunoștință darul și răsplătirea la loc de cinste numele celui care l-a scris; evident, după ce el nu mai este. Lumea nu știe bine, după atâția ani, ce altceva au făcut în viața lor Samuel Johnson, sau Emile Littré, sau – la noi – Hasdeu, Tiktin, Șăineanu, sau Pușcariu, dar că au lăsat în urma lor un monument, sau un început de dicționar, care stă încă pe oceanul schimbărilor și al modelelor, și este aproape oricine. De aceea, și nu numai pentru aceea, cred că apariția unui dicționar, de orice fel, trebuie salutată chiar dacă asemenea gesturi nu pot atinge, în bine sau în rău, substanța reală a lucrării: un dicționar necesar se vinde, și dacă nu-i chiar perfect, iar unul excelent, cel puțin, va rămâne în raft. Din fericire, în cultura virginală, ca a noastră, nici un dicționar nu e încă inutil.

Dicționarul presei literare românești, editat de Ion Hangiu și apărut acum zece ani ca prima ediție, reluată acum cu toate amănunțimile interzise atunci de cenzură și cu adăugate în timp*, aduce astfel în fața cititorului o informație bogată despre un gen important al vieții noastre intelectuale din perioada 1790, când s-a redactat și s-a publicat primul organ de presă apărut în țara noastră, **Courier** (scris chiar așa, cu un singur r) din **Moldavia**, și 1990, fără însă ca autorul, din respect pentru această dată aniversară, să adăugă volumului o anexă în care prezintă mare parte dintre publicațiile de presă care au apărut și după aceea. Avem deci în față demersul nostru un repertoriu bogat și sigur al tuturor publicațiilor literare și în general literare tipărite în țară și de către români în străinătate (domeniu nou, interzis până în zilele noastre), ceea ce include, bineînțeles, și publicațiile românești apărute în Basarabia și în România în perioada interbelică, înainte de 1918 și după aceea. Sigur, mai ales în acest domeniu, completările vor fi probabil importante, dar cum autorul n-a avut la

dispoziție decât surse din țară (multe reviste din exil sunt cunoscute, cum arată trimiterea, doar în fondul donat de profesorul Emil Turdeanu unui institut din București!), trebuie avută în vedere înainte de orice stăruința cu care d-sa a căutat și găsit aceste informații. Avem așadar, pentru prima oară într-o lucrare de sinteză, într-un dicționar, o imagine pe cât posibil completă a unui domeniu de activitate intelectuală și artistică de o asemenea importanță, cu consecințe mai apropiate și mai îndepărtate asupra studierii domeniului și de aici asupra receptării lui în societate: peste două mii și două sute de asemenea reviste sau gazete cu pagini permanente de cultură și literatură, în care s-a reflectat dinamica unei vieți compuse nu numai din rezultatul activității literare, din opere adică (pe care le putem citi în general în volume), ci și din însăși această activitate, din discuții, notițe, polemici, interviuri, reportaje, poșta redacției, anunțuri care, toate, configurează un profil mai substanțial și probabil nu într-un tot identic cu cel al literaturii propriu-zise, pe care-l putem regăsi doar în paginile acestor publicații, unele celebre, altele prea puțin cunoscute. Cercetarea lor se face acum infinit mai lesnicios și mai economic cu ajutorul dicționarului lui I. Hangiu. Nu pot și n-are rost să mă opresc acum asupra unor inevitabile mici observații care apar la o lectură atentă și cum autorul va mai primi oricum: reviste importante care lipsesc inexplicabil (**Synthesis, Revue des Études Roumaines** de la Paris) sau altele care nu-și au locul aici (**Noi traccii**), autori confundați la indice (Radu Rosetti confundat cu Radu D. Rosetti în trimiterile 1200, 1722, 1847) sau atribuirii rezolvate diferit de istoria literară (**Don Juanii din București** este atribuit de marea

majoritate a specialiștilor lui Radu Ionescu, nu lui Pantazi Ghica). Toate acestea, câte vor apărea în presă, vor fi binevenite în perspectiva unei alte ediții, peste un număr de ani, care va fi și mai completă, și mai echilibrată, căci pe un trunchi viguros se pot ușor adăuga câteva detalii care lipsesc și toate dicționarele importante au atins cota lor superioară abia după a doua sau a treia remaniere.

O altă apariție recentă din această categorie este un „mic dicționar“ de membri ai Academiei Române (e o figură de stil, căci „micul“ dicționar are peste patru sute de pagini format mare) pe care îl publică, într-o editură necunoscută mie, istoricul Dorina Rusu** (autoare, între altele, a unui indice bibliografic al revistei **Cercetări istorice**). Domeniul urmărit nu mai este deci unul tematic, al unei discipline, ci unul valoric, în care se încadrează cele mai reprezentative personalități ale culturii și științei românești, precum și acele personalități străine pe care Academia le-a considerat destul de reprezentative și importante pentru cultura noastră ca să le răsplătească cu titluri academice onorifice, aproape o mie și cinci sute de academicieni de diferite trepte dar toți, în felul lor, ieșiți din anonimat. Este evident că dicționarul era foarte necesar și, probabil, până să apară diverse alte dicționare biografice, va aduce mari servicii nu numai ca repertoriu academic, ci și în diferite alte domenii. Mi se pare de aceea că prezenta ediție, care încorporează o cantitate uriașă de muncă și sistematizează o cantitate uriașă de informație, va trebui reluată peste un timp oarecare pentru a completa o lacună aproape supărătoare în cazul multor savanți străini: lipsa datelor biografice, fie a nașterii, fie a morții, fie ambele (dintre ultimii: lingvistul austriac N. Jokl, istoricul bulgar G. Kazarov, cel grec M. Lascaris, francezii Charles Perez și Gabriel Puaux, germanii B. Pick, W. Krauss și W. Weber, italianul Pietro Orsi, sârbul Vl. Petcovici și alții încă). De asemenea, chiar dacă există o explicație tehnică oarecare, mi se pare aberant să văd, în dreptul unor academicieni români care au calitatea de „membri fondatori“ ai instituției, date diferite: la Heliade Rădulescu este 22 iunie 1867 (p. 159), la Titu Maiorescu este 20 iulie 1867 (p. 209), la I. Sbiera 22 aprilie 1866 (p. 328). O instituție se poate fonda o singură dată, sau măcar într-un singur an. Nu am competența să verific sinteza privind activitatea unor specialiști în domenii atât de diferite și nu mă îndoiesc că textele sunt, în general, corecte. În cazul unor literatură pot aduce însă unele corecturi: **Literatura populară română** a lui Gaster din 1883 nu e „prima sinteză a folclorului nostru“, ediția sa din **Povestea vorbeii** de Anton Pann nu e „cea mai bună ediție“ (a fost vremea ei) și el n-a „donat Academiei... întreaga sa colecție de cărți și manuscrise vechi“ (p. 134), ci a vândut-o (ce e drept, pe un preț mic) și nu era „întreagă“, căci o parte substanțială a rămas la Londra și a fost donată Universității de acolo; Ion Ghica nu „a făcut studii de gramatică română cu I. Heliade-Rădulescu“ iar opera sa **Scrisori către Alecsandri** nu „ilustrează genul epistolar“, ci pe cel memorialistic (p. 140). Iar a spune, despre C. Negruzzi, că este, ca nuvelist, „unul din maeștrii genului, nu numai din literatura română, dar și din cea universală“ (p. 246) e puțin... exagerat. Cred că un dicționar de tipul și de dificultățile celui abordat de dna Rusu trebuie să se ferească de caracterizări și ierarhizări; ele sunt implicate, în principiu, în prezența personalităților respective într-o structură academică. Dicționarul trebuie să dea informație, și trebuie spus că cel de față o dă cu prisosință, amplă și bine organizată.

*Ion Hangiu, **Dicționarul presei literare românești. 1790-1990**, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996, XV+647 p.

Dorina Rusu, **Membrii Academiei Române, 1866-1996. Mic dicționar, Iași, Editura A 92, 1996, 430 p.

COLAJ DE TEHNICI SI VIZIUNI LA TEATRUL «ODEON»

de MARIA LAIU

Deși absolventă a promoției 1996, la clasa prof. univ. Tudor Mărăscu, Mihai Manolescu – numele Beatrice Bleonț este de-acum binecunoscut în lumea teatrală românească. Proiectele sale – întotdeauna ambițioase – au reușit măcar să contrarieze opinia publicului și a criticii, dacă nu s-o subjuge.

Intenția tinerei regizoare de a aduce astăzi pe scenă o piesă cum este „Opera de trei parale” cu toată încărcătura semantică pe care a presupus-o într-un anume moment estetica brechtiană se dovedește, însă, pe cât de îndrăzneată pe atât de labilă. Totuși meritul incontestabil al montării de la „Odeon” îl constituie tocmai „știința” cu care a fost convertit în tablouri vivante un anume soi de teatru, în mare măsură lipsit de emoție, încercându-se o „citire” cât mai apropiată de ideatica autorului. (În acest scop – și nu fără izbândă! – s-a recurs și la muzica scrisă special pentru spectacolul din 1928 de către Kurt Weill). Actorii, cu precădere, Claudiu Bleonț și Crina Matei, au dovedit o bună pregătire vocală, creând momente de o surprinzătoare acuitate interpretativă. Lăudabil este și modul în care a fost folosită plastica trupurilor înlănțuite în

secvențe cinemactice; însă încărcarea expresiei regizorale cu simboluri greoaie, cu nenumărate schimbări de planuri, cu numeroase acțiuni secundare devine deseori dăunătoare întregului, lipsidu-l de unitate stilistică. Sigur că ideile brechtiene despre arta spectacolului permit intrarea și ieșirea cu ușurință în/ din orice convenție. Beatrice Bleonț „profită” de acest dat al texturii dramatice pentru a inventa peste măsură, alunecând în hățișuri de semne pe care deseori nu le mai poate controla. Pe de altă parte, tânăra creatoare se „lasă furată” din când în când de frumusețea unor imagini întâlnite în spectacole de excepție semnate de un Andrei Șerban (procesiunea cerșetorilor de la începutul părții a III-a, similară finalului din „Troienele”) sau de un Silviu Purcărete (servietele diplomat multifuncționale, amintind stăruitor de valizele din „Danaidele”)... Nu este un păcat capital să te inspire din opere de referință, cu singura trebuință de a cumpăni fiecare amănunt, de a-l trece prin filtrul propriului temperament artistic pentru ca abia pe urmă să poată fi integrat noii producții scenice. Altfel totul poate părea mai mult o însăilare de momente – unele ingenios alcătuite,

altele preluate fără suficient discernământ și altele prea puțin adecvate viziunii de ansamblu.

Decorul (Constantin Ciubotariu) sugerează, în tușe groase, o lume deformată, dar fără ca ele să submineze percepția asupra unei realități pline de ambiguitate și deriziune. Costumele Doinei Levintza, excentrice și spectaculoase ca întotdeauna ajută pregnant la întocmirea „biografiei” tuturor personajelor.

Din distribuția (destul de eterogenă) se desprind doar câteva nume: Claudiu Bleonț (Mackie-sis) – singur izbutește să dea o traiectorie coerentă eroului său de la un capăt la altul al reprezentăției. După destulă vreme de tăceri sau de mediocre apariții, el monopolizează aproape clipă de clipă atenția spectatorilor nu numai când vorbește, dar și când se mișcă (dovedind multă mobilitate) ori cântă. Radu Panamarenco (Jonathan Peachum) zămislește un personaj veridic, folosindu-se cu talent de masivitatea trupului său și de un glas cultivat. Crina Matei (Polly) – încă studentă – ține piept cu dezinvoltură actorilor cu experiență, impunându-se mai ales printr-o voce bine strunită în stare să confere dramatism muzicii atât de dificile a lui Kurt Weill. Laura Jianu (Jenny Spelunca) deși ingenuă prin structură, reușește să dea viață cu o perfectă cunoaștere a detaliului – unei curve de lux.

Pregătirea muzicală a Doinei Crișan Rusu simte de departe în interpretarea tuturor actorilor care fac față cu profesionalism unei partituri de excepție. Totuși defectuoasa funcționare a stațiilor de amplificare scade de multe ori efectul sunetului.

Într-un cuvânt, cu destule defecte dar și cu multe calități – „Opera de trei parale” așa cum arăta ea în seara premierei, poate însemna un punct de atracție ce sigur va stârni destule controverse. Fie și numai pentru atât și merită văzută.

80 DE ANI DE CINEMATOGRAFIE MILITARĂ ÎN ROMÂNIA

de MANUELA CERNAT

Cinematografia română a intrat în zodia aniversărilor. Cu ochii la trecut încercăm să nu punem la inimă brambureala prezentului. Cu ochii la trecut descifrăm în tenacitatea înaintașilor teme de nădejde pentru viitor. „Când nu știi ce cale să alegi, alege-o pe cea mai grea”, spune o vorbă bătrână. Ea pare să fi fost și deviza cineaștilor noștri în vremea primului Război Mondial.

La 15 noiembrie se împlinesc 80 de ani de la înființarea Serviciului Foto Cinematografic al Armatei Române. La 15 noiembrie 1916, în toiul viforului ce se abătuse asupra țării, Marele Cartier General ordona constituirea unui nucleu de producție și difuzare, capabil să asigure necesara propagandă de război. Cinematografului i se puneau trese și i se încredința o misiune de onoare. La conducerea S.F.C.A.R. fusese numit locotenentul Ion Oliva. Dacă i s-ar fi cerut să meargă în linia întâi și să iasă cu pieptul gol înaintea puștilor inamice, i-ar fi fost cu siguranță mai la îndemână. Ca să se achite de însărcinarea primită, tânărul locotenent dispunea de minime resurse umane și materiale. Practic se putea baza doar pe zestrea batalionului de specialiști care înainte de izbucnirea ostilităților realizase câteva pelicule de instrucție militară. Dar așa cum întreaga armată română, cu soldații ei neadecvat echipați și neinstruiți, avea să țină în șah și să înfrângă formidabila mașinărie de

război germană, S.F.C.A.R. avea să-și împlinescă exemplar datoria. Ca de obicei, entuziasmul, devotamentul și, de ce să nu o recunoștem, eroismul au suplinat precaritatea dotării tehnice. În subordinea lui Oliva au fost

mobilizați, ca operatori de front, caporalul Tudor Posmantir (la Armata 1), soldații Constantin Ivanovici și Eftimie Vasilescu (la Armata 2). Tudor Posmantir dăruise armatei întreg echipamentul laboratorului său cinematografic „Lumină” de la Brăila. Acestor trei pionieri ai filmului românesc li se vor alătura ulterior Nicolae Barbelian, Vasile Gociu. Alergând de la un capăt la celălalt al frontului, riscându-și nu o dată viața, acești minunați oșteni ai imaginilor au captat pentru eternitate mărturia vitejiei unui neam, au prins pe peliculă istoria în mersul ei nemilos, sângeros dar inevitabil. Până la încheierea războiului, S.F.C.A.R. avea să totalizeze 20.000 de metri de peliculă, din care se vor edita jurnale de front, documentare de montaj și, după încheierea păcii o întregă suită de pelicule omagiale.

Dincolo de semnificațiile lui patriotice și militare, momentul S.F.C.A.R. contează în cronologia cinematografului românesc și ca primă formă de instituționalizare a activității filmice, ca prim pas către necesara prelucrare a cineaștilor și a creației lor sub oblăduire statală, către scoaterea lor de sub sindromul veșnicei improvizații și a crizei financiare. Cinematografia rămâne de altfel zona în care, până în 1945, în momentele de gravă criză, în clipele cruciale pentru destinul națiunii, militarii au intervenit salutar, salvând situația. Iată de ce, cu riscul de a-i descumpăni pe unii din colegii de breaslă, cu care nu o dată m-am războit în încercarea de a stabili cât mai fidel și mai la obiect coordonatele istoriei filmului românesc, înclin să dau dreptate confratelui militar, Viorel Domenico. Potrivit domniei sale, „la 15 noiembrie se încheia practic perioada începuturilor, a pionieratului, a preistoriei filmului românesc și începea istoria cinematografiei naționale. În acest fel, data de 15 noiembrie trebuie privită nu doar ca o sărbătoare a cineaștilor militari, ci ca începutul unui capitol de istorie culturală românească.”¹⁾

1) Viorel Domenico, în *Viața Armatei*, nr. 11/1991.

REMIERE ELVETE ȘI GERMANE

de GRETE TARTLER

Atelier de balet la Berna: „Tanz 96 – la danse suisse“. Al treilea festival de dans de la Berna a adus ieremică tentă poetică: „Zăpadă nouă în a“, în coregrafia lui Joachim Schlömer, ites catastrophes naturelles“, având drept stru pe Philippe Saires; „Chiaro-Scuro“ Cathy Sharp, „Tough Pars“ de Richard rlock, pe muzică de Brian Eno. Teatrele alet din Basel, Lucerna, Geneva și Zürich orientează spre linii reflexive, un limbaj acipat al mișcărilor. Printre numele deja oscute, clasicistul Hans Spoerli cu riațiunile Goldberg“ (Zürcher Balett) a stituit contrapunctul necesar într-o lume a lernității.

lumea literară

BAU-BAUL ARACHELIAN ȘI DUPLICITATEA

Nu s-au dat încă rezultatele finale (la vremea id scriam aceste rânduri) la alegerile ionale și prin unele ministere și instituții e un amăt de crezi că toți plopii, mai ales cei de eșița, folosiți ca far (călăuzitor!), sunt gata să e în acolade, sărutând pământul. După șapte de obstrucții și anticultură, unii protagoniști coperă că trebuie să dea raportul: nu în fața daților, ci pe cel de activitate. Se mai ivesc și nuni din astea! ● Pe la Ministerul Culturii i tot mai susținem că, în actualele condiții, nu a își mai are rostul!) funcționarii ies pe la țuri și clevetesc. Dar, mai ales, încep să ată de la naftalină proiecte și platforme care, fel, păreau să lipsească. Teama zilei de mâine mulează energii nebănuite. Tabelele, cu zeci zeci de scriitori care nu și-au primit onorariile cărțile publicate, circulă de la un etaj la altul. inistrul și ai lui speră să lase în urmă o agine frumoasă. De ce nu și-au edificat-o în ap, e deja o întrebare anacronică. În rest, rba N.C.M.-ului, să auzim numai de bine! Nici pe la Ministerul de Externe nu-i pace sub stani. Pânda (mai puțin seducția!) e deja o ire de permanență. S-au ocupat în pripă unele isturi de directori, multă vreme rămase libere, așajii culturali tremură la gândul că vor fi trași de pe piața liberă, cei rămași la vatră eră să vadă curând zări înșorite. Numai cei re și-au văzut de diplomație își păstrează lmul și umorul. Că, fără acestea, își pierd mpătul și, uneori, pâinea. ● Agitație de oportii și la televiziunea iliesciană, plasată man în Calea Dorobanți. Cum nu ne teresează molimele de pe la sectoarele onomice sau politice, aflăm că nici cele alturale nu se simt prea bine. Într-un exces de

Seri de lieduri la Opera din Zürich. Pentru a da prilejul interpreților cei mai apreciați să fie ascultați cu diferite programe, Opera din Zürich a inițiat un ciclu de seri de lieduri. Marjana Lipovsek, mezzosoprană des invitată, distribuită în „Trovatore“ și „Aida“ începând cu luna noiembrie, a oferit și un recital de mare diversitate stilistică în 4 noiembrie: de la „Arie antiche“ de Caccini la liedurile lui Gustav Mahler, „Canciones populares españolas“ de Manuel de Falla și liedurile compozitorului sirian Joseph Marx (1882-1964). Contrastele dramatice și bogăția nuanțelor i-au pus în valoare calitățile vocale; cinci bisuri, între care vestitele „Habanera“ și „Mon couer s'ouvre a ta voix“ (Carmen și

zel, Iosif Sava prezidează o ședință maraton, ca în vremurile bune al Plumbuitului, de vreo patru ore (de la 13 la 17), sub direcția lui se fac planuri pentru noi emisiuni, se inventează titluri, ca noua echipă (că trebuie să se arate curând!) să-i găsească în plin efort artistic și intelectual. Sunt scoase din ascunzătorii interviurile lui Emil Constantinescu și apropiaților săi, se studiază posibilitatea unor permutări în cadrul redacției. Puiu Stoicescu, omul de castă al lui Ungheanu, e iritat ca și stăpânul său, Adrian Năstase, în confruntări convenționale, îl contorează chiar și pe culoare pe Iosif Sava, acesta, la rândul-i, vânat acum din toate părțile, se teme cel mai mult de Vartan Arachelian. „Omul ăsta ne va alunga pe toți!“ lansează la scenă deschisă campania armenească. Ca și când omul ar fi făcut disidență până acum! Nu a adus pe micul ecran pe agramatul și incultul Dinu Săraru! N-ar fi primit atenții de la criptocomuniștii, grupați la Banca Religioilor! Să fim rezonabili, domnule Sava, lupul păru-și schimbă, dar năravul, ba! Și, tot prin intermediul micului ecran, aflăm că Eugen Simion e îngrijorat de viața revistelor, nutrite din vistieria Ministerului Culturii, de fapt, a noastră, a tuturor. După toate informațiile, sunt în număr de 42. Cam puține, nu, și de valoare indubitabilă! Apoi, în linia Vocii României și a Dimineții – doldora de cultură și fără vreo inserțiune politică! Într-un cuvânt, provăcărească. ● Tot acolo, la o emisiune televizată, Eugen Simion, atât de rar invitat să ne vorbească despre binefacerile cotroceniste, e luat la întrebări de un Fănuș, nu Neagu, ci Băileșteanu, care n-are nici o legătură cu academicianul respectiv, decât prin soție: e secretara lui Eugen Simion. În rest, orice comentariu e superfluu.

Dalila) au readus-o în lumea muzicii de operă.

Primă audiție la Opera din Hamburg. „Regele Kandaules“, ultima operă a lui Alexandru Zemlinsky, a fost prezentată – după 60 de ani de la scriere – într-o primă audiție cu mare succes de presă. Rod târziu al dramei muzicale de efect wagnerian, lucrarea însumează elemente de romantism târziu dar și rafinamente sonore definitorii pentru profesorul lui Schönberg. Cu interpreți de talia unor James O'Neal, Monte Pederson, Nina Warren, cu un libret după André Gide în traducerea lui Franz Blei, avându-l drept dirijor pe Antony Beaumont, Zemlinsky a impus o nouă mare creație despre destinul artistului.

Adăpost pentru Schönberg. Institutul Schönberg cu moștenirea muzicală completă a inițiatorului dodecafoniei a început pregătirile pentru mutare definitivă de la University of Southern California, Los Angeles, la Berlin, unde va fi definitiv instalat în 1999, în clădirea Academiei Artelor Berlin-Brandenburg care se construiește în Piața Paris. Schönberg, care a emigrat în 1933 în America, a murit la Los Angeles. În arhivă au rămas aproape toate autografele muzicale, manuscrisele, corespondența. Această moștenire se oferiseră s-o adăpostească și orașele Viena (chiar acum poate fi văzută la Wiener Museum expoziția „Arnold Schönberg 1874-1951“), Den Haag și New York.

BIBLIOTECA NOASTRĂ

- 1) **Nevasta lui Hans** (Nichita Danilov), proză, ed. Moldova, preț neprecizat.
- 2) **În absența iubirii** (Gellu Dorian), versuri, ed. Helicon, 1.500 lei.
- 3) **Haos, temniță, exil** (George Anca), eseuri, ed. Majadahouda, 3.000 lei.
- 4) **Moara din Costișa** (Ion Filipciuc), versuri, ed. Macarie, preț neprecizat.
- 5) **Cuvânt și rugăciune** (Enzo Bianchi – trad. Maria Cornelia Oros), eseuri, ed. Deisis, preț neprecizat.
- 6) **Gura păpușii** (Elena Badea), versuri, ed. Tehnică, preț neprecizat.
- 7) **Casa cu tăceri de toate mărimile** (Simona Constantinovici), versuri, ed. Augusta, 1.580 lei.
- 8) **O zi bună pentru a muri** (Ion Stratan), versuri, ed. Pontica, 2.000 lei.
- 9) **Deportarea în Bărăgan** (Viorel Marineasa, Daniel Vighi, Valentin Sămânță), documente, ed. Miron, preț neprecizat.
- 8) **Prunele electrice** (Dumitru Ungureanu), proză, ed. Marineasa, preț neprecizat.
- 9) **Ca un vagabond într-o flanelă roșie** (Ion Monoran), versuri, ed. Marineasa, preț neprecizat.
- 10) **Apa regală** (Adrian Derlea), versuri, ed. Marineasa, preț neprecizat.
- 11) **Norul de martori** (Remus Valeriu Giorgioni), versuri, ed. Marineasa, preț neprecizat.
- 12) **Ingineria poemului de dragoste** (Lucian Vasilescu), versuri, ed. Albatros, 4.000 lei.
- 13) **În dimineața de după moarte** (Ana Blandiana), versuri, ed. Du Style, preț neprecizat.
- 14) **Dacă poezia mea...** (Sandu David), versuri, ed. Cartea Românească 1.938 lei.
- 15) **Marea serenității** (Hristu Cîndroveanu), proză, ed. Cartea Românească, vol. I-II, 12.000 lei.
- 16) **Imposibila reîntoarcere** (Gabriel Pleșea), proză, ed. Vestala, 6.495 lei.
- 17) **Poeți din Bucovina** (Adrian Dinu Rachieru), eseuri, ed. Helicon, 17.900 lei

Castelao

Alfonso Rodriguez Castelao, cunoscut mai ales doar cu numele Castelao, este considerat „părintele literelor galiciene”.

Cu o existență la fel de veche ca a celorlalte limbi romanice surori, galiciană a avut perioada ei de glorie în trunchiul lingvistic comun galiciano-portughez, între secolele al XII-lea și al XIV-lea, în timpul cunoscutei lirici galiciano-portugheze. După secolul al XV-lea galiciană a devenit o limbă cu caracter popular și oral, susținută în această calitate și de statutul de dialect pe care monarhia spaniolă i-l conferă. Renașterea literaturii galiciene se produce târziu, la mijlocul secolului al XIX-lea, o dată cu opera literară a Rosaliei de Castro și cu activitatea ideologică desfășurată de personalități de frunte din Galicia. În secolul al XX-lea, Galicia cunoaște o a doua renaștere în sensul sincronizării ei cu literaturile europene, datorată acum grupării literare NOS (Noi) care a activat din 1916 și până la începutul războiului civil.

Legat de gruparea NOS, Castelao (de profesie medic, profesie pe care n-a practicat-o niciodată) va căuta prin întreaga sa operă literară dar și prin cea de caricaturist și pictor să illustreze harta spirituală a Galiciei. A realizat aceasta prin intermediul genului prozei scurte, compunând adevărate bijuterii narative în care sunt prezentate nu numai virtuțile dar și defectele societății galiciene. Povestirile se remarcă prin simplitate, atât în formă cât și în conținut. „Nimic nu lipsește, nimic nu e prea mult”, cum recunoștea un exeget al operei lui Castelao. Împreună, toate aceste povestiri vin să compună o simfonie umoristică de tonuri variate dar care, fiecare în parte, schițează subtil colectivitatea galiciană.

Prin opera sa narativă (*Un ollo de vidro. Memorias dun esqueleto* – „Un ochi de sticlă. Memoriile unui schelet”, *Cousas* – „Întâmplări”, *Retrincos* – „Crochiuri”, *Os dous de sempre* – „Cei doi din totdeauna”, *Os vellos non deben de namorarse* – „Bătrânii nu trebuie să se îndrăgostească”) sau cea eseistică (*Sempre en Galiza* – „Întotdeauna în Galicia”) Castelao a contribuit la modernizarea prozei galiciene fiindcă, abandonând stilul pitoresc, costumist și sentimental, el a știut ca din interiorul scriiturii sale să construiască un cititor care, prin inteligență și reflecție, să ajungă la înțelesul mesajului său artistic: un cititor capabil să distingă subtilitățile umoristice și să discearnă etica comportamentului personajelor sale din mediu galician dar cu dimensiuni universale.

Prolog

De câte ori scotocesc prin desenele mele, dau de crochiuri care n-au avut parte de o realizare artistică și de care voi profita acum, când îmi încerc norocul în literatură. Și mai întâlnesc în mormanul de hârtii vechi multe însemnări ale gândurilor mele, uitate și pe care le adun cu duioșie ca și cum ar fi amintiri de la un frate mort. Alteori, petecul de hârtie îmi amintește de momentul vieții când a fost scris și surdă îngăduitor.

Așa s-a întâmplat pe când făceam practică la Spitalul Mare din Compostela: mă aflu într-o noapte de gardă când mi-a fost adusă o sinucigașă muribundă. Amărâta își dădu sufletul imediat și mă lăsară acolo singur cu ea, plin de teamă și respect. Și totuși, întâmplarea îmi inspiră următoarele însemnări:

„Morții sunt niște leneși. Când nu mai sunt în stare să aibă grijă de viața lor, cad și rămân așa întinși într-o poziție ridicolă, uneori chiar indecentă. Cad, așa cum le vine, și nu se mai ridică. Vreau să spun că li se oprește respirația și inima, căutând și ele să se mai odihnească. Sunt capabili să rămână chiar cu ochii larg deschiși dacă vreau mână iubitoare nu-i închide. Ar fi în stare să rămână în chiloți și cămașă dacă nu ar fi îmbrăcați ca să primească cu demnitate ultima vizită a vecinilor. Știu câtă nenorocire aduc familiei dar nici pentru asta nu se ridică. Știu cât costă o înmormântare și totuși mor pentru totdeauna, leneșii! Plâng în jurul lor copiii, nevasta, soacra dar ei rămân la fel de încăpățânați. Îi duc de lângă noi, ferecați într-un coșciug de lemn și nici nu tresar măcar. Îi duc să putrezească-n pământ și nici nu crănesc.

Pământul îi mănâncă și ei, leneșii, consimt să-și piardă mai bine carnea de pe ei decât să se întoarcă la viață.

Deschideți cu grijă după șapte ani coșciugul unui mort și nu veți găsi altceva decât oasele și pantofii, dar în aceeași poziție în care i-a lăsat proparul.”

Cine ar putea să ghicească în aceste însemnări glumețe frica de care fusesem cuprins, stând într-o noapte singur cu un mort?!

Dacă aș fi avut minte să încredințez tiparului slăbiciunile mele literare, aș fi putut să pun la îndemână pagini de mare meșteșug artistic; dar fiecare viață este un roman pierdut pentru că sufletul are mai multă decență decât corpul și-i place să se ascundă după închipuire pe care mintea le plăsmuiește.

În orice caz, există întâmplări din viață care pot fi relateate așa cum s-au păstrat în memorie și încă le stă mai bine când li se certifică autenticitatea. Acestea sunt lucruri întâmplătoare cuiva și care atunci când se povestesc este mai plăcut să le crezi.

De aceea aștern pe hârtie, aici, câteva întâmplări din viața mea și vă rog să credeți că sunt adevărate; dar dacă gândiți că ar fi minciuni, vă iert dinainte.

Pontevedra, 1934

Secretul

Să tot fi avut eu vreo unsprezece ani când tatăl meu, care se afla în Argentina, ne-a chemat la el; ne-am imbarcat noi, eu și mama mea, într-un pachebot german. Cum am ajuns în Buenos Aires, am luat un tren care mergea foarte repede, apoi unul care mergea mai încet

CROCHIURI

și, în sfârșit, o diligentă cu cai care ne-a dus la locuința tatălui meu după ce făcu multe ocoluri prin deșertul din Pampa. În pustietatea asta, cu gândul la pământurile de acasă, ridicase tatăl meu o casă ca să se îmbogățească; muncea din zori în zori, așteptând ziua fericită când avea să se întoarcă acasă.

Casa asta era de fapt un magazin de produse și era singurul pe aproximativ zece leghe în jur. Acolo comercializa tot ceea ce se producea pe pământurile acelea: lână, piei, pene. Magazinul era apărat cu drugi din fier pentru că la casa noastră – așezată la răscrucea multor drumuri – apăreau zilnic „gauchos” neînfricați, obișnuiți cu băutura, care amenințau ușor, cu mâna pe cuțit. Îmi era tare frică să dorm în cămăruța de deasupra magazinului împreună cu celălalt slujbaș. Mama, săraca, plângea într-o văzându-se printre oameni fără Dumnezeu. Și amândoi, morți de dor, ne aminteam de sărăcia curată a bunicilor mei, care devenea tot mai albastră în comparație cu îndestularea tot mai neagră a prezentului, iar pe firul amintirilor, ochii noștri înotau în lacrimi.

Într-o zi poposi la magazin un „gaucho” bătrân, curat îmbrăcat și gătit cu o mulțime de podoabe de argint. Calul său necheza în băătătură iar câinii îl lătrau cu înverșunare.

– Buen dia, gringuito, îmi spuse, intrând pe poartă. O luă în direcția magazinului dar pe drum se clătina ca un titirez și căzu, lovindu-se cu capul de pământ într-o izbitură surdă ca de plumb.

Alergă oamenii din casă. Slujbașul scoase din buzunar o oglinjoară, i-o puse dinaintea gurii și, văzând că nu se aburește cu suflarea, ne declară că bătrânul „gaucho” era deja pe lumea cealaltă. Apoi, fără să se rostească măcar o rugăciune, așezară mortul deasupra mesei de biliard, i-au pus la căpătâi patru lumânări aprinse și i-au lăsat singur.

Tatăl meu spuse slujbașului să meargă în căutarea judecătorului de pace, apoi ne privi și ne spuse să nu suflăm o vorbă mamei mele despre cele întâmplătoare. Un secret atât de mare nu încăpea în pieptul meu de copil și când slujbașul se pierdu în depărtare, mă cuprinse frica de a dormi singur în cămara strâmtă și sumbră în care lumina din camera mortului arunca pe pereți umbre înfricoșătoare. Îmi

beam creierii, gândindu-mă că sigur voi de frică în noaptea aceea, iar moartea îmi a deja unica soluție de a scăpa de teama

ătoare.
/eni și noaptea, neagră ca o gură de lup. Aș ut ca, printr-un țipăt salvator, să scot din

frica ce mă strângea de gât.
Dinarăm și după cină începură să se spună te pe care eu le ascultam ca de undeva de rte, închis în mine și sfârșit de tot. În entul în care pentru mine părea că sosise itul lumii, tatăl meu, surzând, mă întrebă lându-te:

- Vrei să dormi cu noi, băiete?

Ah, viața îmi apără iarăși ca o făclie albă și ia început din nou să-mi bată în piept. Când geam spre camera de culcare, mama uși în întunericul nopții o dâră de lumină uie, strecurându-se printre lăzi și igene.

- Hai, băiete, să mergem să stingem lumina sala de biliard că a rămas aprinsă.

Ultimul cuvânt îi rămase pe buze pentru că ră arunca la pieptul ei, înnebunit de groază în gătlejul meu răgușit am scos un urlet icoșător care sfâșie întunecimea nopții. ră cu toții și cu toții râseră de mine; numai na mă chestiona gânditoare. Sărmana, tată în pat, întreba, întreba... „Ce era cu i aceea? De ce băiatul dăduse acel chiot asăre prevestitoare de rău? De ce lumina așese aprinsă în sala de biliard? Ce era lo?“ Mama nu mai contenea cu întrebările utăl meu râzând se prefăcea că face haz de durile ei, dar eu am simțit că tot vorbind a despre lumina aceea tatei începu să facă se facă frică. Două sau trei ore după aceea cuprinse toropeala somnului iar când sosiră i frica dispăruse deja.

Și așa, în tot timpul cât am stat în acel ert, mama nu și-a dat seama că oricare re noi putea fi omorât și îngropat ca un ie. Și asta pentru că eu am știut să păstrez etul.

Compostela, 1909

Piept-de-Lup

Eram pe vremea aceea încă student și-mi Eveni ideea să desenez o căpățână, tr-acelea de carnaval, și, cum atunci când lănar totul și se pare vesel și posibil, am t prin târg persoana cea mai hidoasă care sta astfel că văzând căpățâna în zilele de bătoare toți oamenii locului să se pădească de răs, fără să mă gândesc nici o

ă la lipsa mea de caritate.
Am lucrat din greu ca să-mi termin ra care era deja așteptată cu interes t datorită renumelui pe care-l aveam t într-ale desenului cât și datorită tului că defilarea căpățâni cu pricina ese deja trecută în program.

Sosi și ziua așteptată. În piață, dacă ncai un ac n-avea unde să cadă. roape de biserică un băiat ciung ținea o braț o legătură de artificii iar histul acționa dispozitivul, așteptând nnalul primei șarje din cele răsprezece. La timpul hotărât epură să bată clopotele, se lansară ificiile și orchestra intonă primele rduri. Nu se mai putea face nimic. pățâna confecționată de mine ieși pe nă și chiar în acel moment mulțimea ucnî în hohote de răs așa cum se amplă la comediile cu saltimbanci.

- Este Piept-de-Lup! Este Piept-de-

p!
Dintr-un colț al pieții izbucniră erături asurzitoare, neputincioase însă coperi un răget care ajunse la mine ca utremur de pământ. Era Piept-de- p care voia să ne rupă în bucăți și pe ne și căpățâna pe care o desenasem.

Cu frica în mădulare, nici nu mi-a mai căzut bine berbecul la masă. Treaba nu era ușoară. Piept-de-Lup n-a vrut niciodată să pună mâna pe vreun copil de-al său de frică să nu-i rupă oasele și se povestește că odată, vrând să lanseze o barcă la apă, o duse în spinare. Era prea mult pentru mine care mă și vedeam zdrobit în ghearele lui de fier. La sfârșitul mesei, pe când mama spunea rugăciunea de mulțumire către Dumnezeu pentru binele pe care ni-l dăruise, iată că apare dinaintea mea femeia lui Piept-de-Lup.

- Păi... am venit să vă păziți de omul meu. Dumneavoastră sunteți Dracu' gol, domnule! Că l-am și-nțrebat: „Da' tu, omule, unde te-ai pus de te-a scos așa de bine?“ Și amărătul n-a fost în stare decât să spună: „I-arăt eu lui negi!“ Pentru că, vedeți dumneavoastră, domnule, ceea ce l-a durut cel mai tare a fost că i-ați desenat și negii de pe nas.

În aceeași după-amiază am șters negii de pe nasul căpățânei. Piept-de-Lup, zăvorât în casă de femeia lui și de frica de-a nu ucide un om, se băgă în pat devreme, uitându-se de acolo cum luminile artificilor colorau auriu sau argintiu, în roșu sau verde pereții văruiți, ascultând sunetul îndepărtat al muzicii sau scăpărea artificilor. Și sătul să mai fiarbă atâta în pat, adormi ca un sfânt.

Trecură luni de zile și într-o bună zi mă întâlneam cu Piept-de-Lup pe malul râului. Când mă zări se întoarse cu spatele și-și fixă privirea în apă. Și judecând eu că deja nu mai vrea să mă mănânce de viu, am îndrăznit să-i vorbesc. Și după ce-am schimbat câteva cuvinte am rămas prieteni.

Anul următor Piept-de-Lup făcu o beție zdrăvănă cu anis la gheață că ajunse să danseze cu căpățâna prin piață, sărutând-o și strângând-o în brațe și spunându-i „frățiorul meu“. În al treilea an căpățâna apără la serbare cu negii pe nas iar eu a trebuit să-i desenez chiar din ordinul lui Piept-de-Lup.

De atunci încoace prietenul meu s-a considerat într-un fel immortalizat pentru posteritate.

Și au trecut anii cum trec peștii pe lângă undițele pescarilor. Piept-de-Lup a îmbătrânit de timp și de foame. Se împuținaseră serbările după cum se împuținase și cota-parte ce revenea marinarilor la pescuit; căpățâna continua să apară pe scenă, deși puțin deteriorată pentru că paracliserul nu prea avea grijă de ea. Acum doi ani sosi în târg un om străin de loc; privea căpățâna cu aerul cuiva care nu vine la serbări să se distreze. Piept-de-

Lup se apropie fără grabă de el și, lovindu-l cu cotul, îi spuse încetișor la ureche:

- Privește căpățâna și ia seama la mine: Căpățâna sunt eu!

Ca și cum ar fi fost predestinat să fie doar ditamai căpățâna de carton, Piept-de-Lup vedea în masca de bălci faima sa apusă, popularitatea sa dispărută.

După un timp căpățâna n-a mai ieșit pe scenă. Paracliserul a lipit peste căpățâna de carton alegoria cu „mormântul răposaților“, dar cu umezeala din timpul iernii cartonul s-a înmuiat și s-a stricat. Piept-de-Lup n-a mai apărut nici el. Un accident cerebral îl făcu să înțepenească și trebuie să vă spun că răul s-a întâmplat cam în același moment în care căpățâna a fost învinsă de mormânt...

Anul trecut aveam drum prin fața casei lui Piept-de-Lup. Câtă tristețe mi-a fost dat să văd! Era în balcon, așezat ca un păpușoi din zdrențe, sprijinit de corpul viu al celei cu care și-a împărțit viața. L-am salutat din trecere cu duioșie. Piept-de-Lup m-a privit cu ochi de pește putred iar femeia lui îmi spuse cu lacrimi în ochi:

- E pe ducă căpățâna, domnule!

Placeres, 1918

Sabela

Pe când eram student, eram un băiat de petreceri, vesel și mare amator de dans. Nu era sărbătoare în orașelul nostru, nici prin împrejurimi, unde să nu apar, dansând ca un titirez neobosit. Ce de valsuri, mazurci, polci și habanere am mai dansat!

Pe atunci dansul apropiat între perechi era socotit un păcat mortal iar noi dansam cu judecată pentru ca cei bătrâni să nu ne certe. Fetele își blindau corpul cu cămași și nu acceptau nici un fel de apropiere dar veșmintele lor miroseau a mere iar carnea lor a săpun de roze. Noi, băieții, dansam ca să facem picioarelor pe plac și ne mulțumeam numai cu mirosul...

Era în orașelul nostru pe atunci o fată bine făcută la trup, drăguță la față, veselă la suflet, harnică la muncă, pescăriță de meserie, cinstită în purtare dar cu vorba glumeață. Cuvintele ei aveau parcă gustul sărat al peștilor și al fructelor de mare. Vorba-i era dulce iar împrejurul ei nu întâlneai tristețe. Râsul îi făcea gropițe în obraji. Îi presăra scânteii jucăușe-n ochi și strălucire de sidel pe dinți. Mersul ei ușor lăsa în urmă grație și farmec. Mergea desculță iar frumusețea trupului ei era vizibilă pentru oricine. Pasul îi era ușor, picioarele desăvârșite, brațele rotunde. Întreg corpul ei părea o inimă mare greu de stăvilit. Cânta ca o privighetoare și dansa ca o vârtelniță. Era fata cea mai frumoasă din oraș și-și dădea bine seama de asta. Se burzuluia poznașa, când vreun flăcău, străin de loc, îi făcea curte, dar privea plină de încântare când băieții de seama ei erau din ce în ce mai înnebuniți după ea.

Când mergea la pescuit îi plăcea să povestească toate pericolele în care intra de bună voie iar pescărițele nureau de răs, auzind-o cum dezvăluia toate încurcăturile ei amoroase. Îi plăcea să aprindă focul dar repede îl stingea și în farmecele ei de sirenă se înecau toate fumurile curtezanilor și ocheadele marinarilor. Era stăpână pe sine și nu i-a pășat niciodată de gura lumii.

În zilele de sărbătoare era cu totul alta. Fustă lungă, cămașă înflorată și batic brodat. O fundă verde înmoda părul împletit în coadă. Pe față, expresia de alintare a unei fete cu stare. Picioarele, în pantofi, călcau ușor și îngrijit... Putea să danseze oricât dar nu izbucnea în hohote

Continuare în pagina 22 ►

de răs ca în zilele de lucru. Când se întorcea, intra în casă c-un cântec pe buze și cu pantofii în mână.

Prima dată când am dansat în viața mea a fost cu ea.

În lunile de vacanță nu făceam altceva decât să mă distrez. Când m-am făcut mai mare aș fi vrut să fac parte dintr-o orchestră de studenți dar nu știam să dansez deloc. Umblam ca un nebun să învăț dansul cu perechi ca să pot să mă distrez la petreceri, dar picioarele parcă erau de piatră.

Într-o seară am prins curaj:

– Vrei să dansăm polca asta?

– Dar tu știi să dansezi?

– Om vedea.

Și fata mi-a promis să mă învețe iar eu am răspălit-o cu veselia vieții mele de student. Am început, rotindu-ne spre dreapta. Ea mă dăscălea: „...Acum doi pași la dreapta, acum ne învățăm”, „Lasă corpul mai moale!”, „...nu ieși din rând!”, „Ah, ce prost!”, „Așa omule, așa! Acuma merge!”

Încet, încet am învățat și nu peste mult timp mă învățeam printre valsuri și mazurci, pot spune, chiar cu grație. Am devenit, nu mult după aceea, chiar un bun dansator și profitam de toate petrecerile din oraș; obișnuit cu partenera mea de dans, nu-mi venea să mai dansez și cu altele. Până la urmă, noi doi făcuserăm una dintre cele mai bune perechi de dans.

Fata și cu mine eram nedespărțiți la toate petrecerile. Ea continua să ia în zeflema pe toți adoratorii ei, eu râdeam pe ascuns de vorbele ei. Ne înțelegeam tare bine, dar nu simțeam nici o atracție amoroasă unul pentru celălalt. Dacă aș fi ajuns să remarc frumusețea ei ar fi răs, fără îndoială, și de mine ca și de ceilalți.

Cu toate acestea mama mă luă din scurt.

– Tu nu ești de Sabela. De ce nu dansezi cu toate fetele? Întodeauna numai cu ea. Nu-i faci nici un bine și nici ea ție.

– Danseză foarte bine, mamă!

– O' dansa! Dar ea este o pescăriță și tu ești student. Dansul e lucru' Dracului și Sabela e o fată bună. Vai de tine de n-o să ai grijă de ea!

Mama, ca toate mamele, credea că altul ca fiul ei nu-i, dar cinstea Sabelei era păzită cu patru ziduri de piatră de ea însăși.

Am plecat din oraș, împănuit cu un titlu universitar, iar preocupările vieții mele noi m-au ținut departe de chefuri și petreceri, S-a dus tinerețea, m-am făcut bărbat în toată firea. Dansul îmi părea acum o treabă pentru nesocotiți și au trecut mulți ani fără măcar să văd pe alții dansând. Din vremea de-atunci n-am păstrat nici măcar un colțișor pentru amintirile petrecerilor tinereții iar Sabela mi-a ieșit cu totul din minte.

Când s-a proclamat republica, m-am lansat în politică și m-au ales deputat al Constituantelor. Orașul meu natal a vrut să mă sărbătorească și m-am dus.

Am debarcat în zgomotul asurzitor al focurilor de artificii și al entuziasmului vechilor prieteni care umpluseră cheiul. Îmbulzeala nu mă lăsa să înaintez – și dacă sunteți sentimentali înțelegeți emoția care mă cuprinsese pentru că orașul natal nu este ca toate orașele.

Am ajuns la casa părinților mei și lângă poartă am văzut o femeie... Avea un abdomen proeminent, brațe și picioare groase, fața umflată și roșie, gura, fără dinți, înfățișarea de precepeată. Mă privi pătrunzător cu ochii înmuiați în lacrimi și când am trecut pe lângă ea, îmi spuse încet, cu voce emoționată:

– Partenerul meu de dans!

Pontevedra, 1934

Traducere și prezentare:
Mariana Ploae-Hanganu

PATOLOGIA UNIVERSALULUI

În curând va apărea în librăriile franceze noua carte semnată de Alain Finkielkraut Umanitatea pierdută (Ed. Seuil). Legat de aceasta, Daniel Bermond i-a luat un interviu pentru revista Lire din care reproducem.

Obsesia universalului care a dus, printre alte nebunii, la totalitarism constituie pentru filosoful Alain Finkielkraut calamitatea secolului nostru, al XX-lea.

D.D.: Secolul nostru a cunoscut două războaie mondiale, hitlerismul și stalinismul, lagărele de exterminare și gulagul. Este un secol blestemat?

Alain Finkielkraut: Este în orice caz un secol deosebit de înspăimântător, în care conceptul de umanitate a cunoscut o eclipsă; în care s-a putut, deplin conștient, să se excludă din umanitate o cantitate de oameni și, pe deasupra, să fie șterși de pe suprafața pământului. De asemenea, este secolul în care a apărut, chiar dacă practica este infinit mai veche, noțiunea de crimă împotriva umanității. Constatarea este paradoxală, fiindcă evenimentele enumerate de dumneavoastră au avut loc în Europa, în inima unei civilizații care a făcut din umanitatea universală principiul său dominant. Vă trimit la filosofia greacă și la Biblie, chiar dacă ideea a căpătat o mare dezvoltare. Tocqueville ne spune clar că democrația a determinat o revoluție antropologică ce s-a tradus prin lărgirea noțiunii de semen. Contrar societăților aristocratice, unde semenii sunt socotiți, în exclusivitate, cei din rândurile castei, într-o democrație semenul este toată lumea, nu are importanță cine, primul venit. Este vorba de o revoluție a sensibilității care înscrie umanitatea în firea fiecăruia.

– Și totuși răul s-a putut produce în această civilizație; să începem cu războiul din 1914.

A.F. Secolul nostru s-a ivit din acest eveniment greu de apreciat, a cărui rațiune încă ne scapă, deși putem descrie diversele faze ale declanșării. La ieșirea din acest conflict, revoluția bolșevică va apărea pentru socialiștii care s-au lăsat antrenați de sirenele naționalismului ca o izbăvire nesperată. Totul a căpătat atunci un sens. S-a spus că lumea veche s-a năruit pentru a da voie să apară o lume nouă, barbariei urmându-i o civilizație adevărată. „Noi, celelalte civilizații, știm că, totuși, suntem muritoare”, scria în 1919 Paul Valéry. Războiul, care ar fi dat o lovitură decisivă istoriei, dimpotrivă, a instaurat în inima secolului istoria considerată divinitate, istoria ce se va împlini printr-un țel superior.

– Julien Benda denunța în 1927 în La trahison des clercs naționalistii și revoluționarii fiindcă părăseau principiile universale ale moralei și justiției în favoarea particularităților rasei și clasei; a sucombat și el în această derivă!

A.F. Bindecuvântând pe asasinii lui Rajk, în 1949. Părea contradictoriu pentru fostul dreyfusard? În timpul celui de al doilea război mondial, el a avut, pur și simplu, revelația universalismului comunist, fiind convins că proletariatul era purtătorul acelorași valori universale care inspiraseră dreyfusismul. Să nu ne oprim însă aici. Există, din păcate, o dimensiune a universalității în celălalt totalitarism. Ce era viziunea nazismului decât cea a unei lupte planetare între arieni și evrei, evreii încarnând dușmanul întregului pământ? Nu era decât un naționalism dezlănțuit, Hitler dacă s-ar fi debarasat de prezența evreiască în Germania folosind o curățire etnică i-ar fi fost de ajuns. Războiul pe care l-a dus împotriva evreilor, la adăpostul unui alt război împotriva

democrațiilor, țintea mai departe. Este ceea ce caracterizează nebunia acestui secol, nebunie care nu este a particularului exacerbata ci a patologiei universale.

– Îl citați pe Benda și rolul intelectualilor legat de istorie. Acum, în raport cu trecutul la ce reflexii vă duce angajarea unui scriitor sau a unui artist?

A.F. Există un cuvânt de o extraordinară exactitate spus de André Breton după '45 „Josnicul cuvânt angajament care a apărut după război înseamnă un servilism de care poezia și arta au oroare”. În fond, ce înseamnă angajament? Înrolarea oamenilor în serviciu îngrozitoare zeități a istoriei, transformarea lor în confidenții Providenței care dispunea de cheile destinului nostru. Era, în același timp înrolarea gândirii și creației în serviciu ideologiei adică a unei cunoașteri definitive. Dacă angajarea a avut efecte dezastruoase dezangajarea, dacă pot spune așa, a isca cataclisme. Germania a fost o țară lipsită de tradiție politică, o țară în care exista un fel de mândrie a golirii spațiului public, cultivându-se în locul vieții politice tradiția muncii și a eficacității. Poate că nu a fost doar o întâmplare că a devenit locul banalității Răului, al unui Rău înspăimântător îndeplinit de funcționari conștiincioși. Acum, aș spune, cu modestie, că aservirea la Istorie trebuie să lase locul ideii de responsabilitate față de lume, care nu este, de fapt, numai problema intelectualilor ci treabă tuturor. Atunci se va putea da semnificația reală frumosului cuvânt angajament.

– Umanitarismul nu a devenit mare; problemă morală a acestui sfârșit de secol? Citindu-vă, îmi pare că nu sunteți mulțumit.

A.F. Nu discut acțiunea umanitară, care ar grandoaera și lipsurile ei, mă nemulțumește însă, privirea umanitară, raportul cu celălalt când celălalt nu există decât ca obiect al milei, de parcă aspirația lui la libertate nu ar trebui luată în considerație. A fost important pentru Croați și Bosniaci să fie recunoscuți ca atare. Morală politică este cu totul altceva decât angelismul sau morala sufletului. Reducând astfel omul numai la viață, biologizându-l, gândirea umanitară nu va ajunge la înălțimea de la care ești îndreptățit să aștepti o morală politică.

– Spuneți că intelectualul nu are monopolul angajării. Dar dacă participă nu riscă să cadă în capcana mediatică?

A.F. Intelectualul nu trebuie să se lase, e înșusit, vânat de locul pe care societatea mediatică i-l rezervă. Ce așteaptă de la el? Să nu își părăsească poziția de protestatar, trebuind să fie împotriva oricui, nu un om care este mereu indignat. Dacă strigă, după opinia tuturor este ridicol. Dacă tace, aceeași opinie îi condamnă tăcerea. Nu este vorba să strigi ci să înțelegi, să te întreb. În ce lume trăim? Încotro e îndreptăm? Ce este modernitatea? Cum ieșim din nihilismul actual? Iată întrebări pe care un intelectual, un cetățean dintre cetățeni, este legitim să și le pună, să le pună societății. E nevoie să evite capcana medias-urilor pentru se exprima, chiar cu riscul de a părăsi complet spațiul public pe care ele îl domină, să folosească mai ales radioul și ziarele unde poate scăpa de spiritul subjugării. Dacă alege televiziunea trebuie să se facă auzit în condiții decente. E poate să refuze a juca rolul de gălăgios în care este ademenit, să dezamăgească până la urmă așteptarea mediatică, așezându-se altundev decât pe locul care i s-a dat.

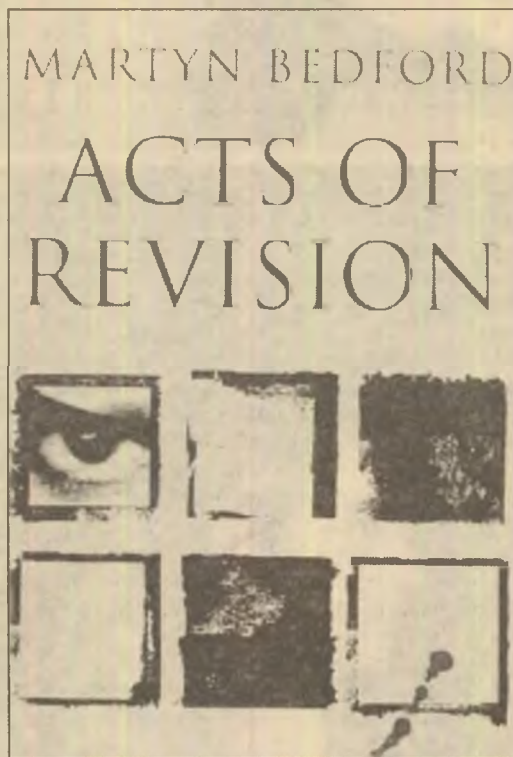
Traducere și adaptare de
Andriana Fiani

NE CORECTEAZĂ PE PROFESORI

de ION CREȚU

trucât tot mai mulți tineri cititori au deprins privitul la realitate printr-o
pădă de 25 cenți (cum spunea Flaubert despre contemporanii săi post-
pștiști), propunem astăzi o poveste care, suntem siguri, va încânta retina
ora. Este vorba despre un debut anunțat cu surle și trâmbițe în presa
ră de dincolo de Canalul Mânecii: *Acts of Revision* de Martyn Bedford
ectura finală, Bantam, 1996)*.

Ca orice comedie respectabilă, și
povestea noastră începe pe un ton mai
degrabă cenușiu (Pentru Northrop
există comedie atunci când un text literar
e pe un ton trist și se încheie pe o notă
i). Martyn Bedford, așa îl cheamă pe
il nostru, cetățean britanic, are, cum se
a pe vremuri, o origine socială sănătoasă:
auncitor: mama, funcționară. Până la 35 de
dus o existență relativ comună, sub un
t gri: 15 ani a fost ziarist, în ultima vreme
ditor cu jumătate de normă la **Bradford
raph & Argus** – publicație provincială
ră și somnolentă, cu un salariu exorbitant
0 de dolari pe săptămână. Cochetând de
timp cu literatura, Bedford a hotărât să-și
e norocul ca scriitor profesionist. „În cinci
n scris două romane și am primit vreo
ci-patruzeci de refuzuri. Știam că eram
pe de a fi publicat“, mărturisește el într-un
u. În multe privințe, biografia lui Bedford
înă ca două picături de ploaie londoneză cu
afia lui Frederic Forsyth: aceeași profesie,
ași speranțe, aceleași refuzuri, aceeași
lere oarbă în propria stea și, până la urmă,
și lumină strălucitoare la capătul tunelului.
evărată lecție de caracter. Hotărât să-și
că un drum în literatură, Bedford s-a
s la cursurile de *creative writing* clasa lui
om Bradbury, la University of East
nd, veritabilă peninieră de scriitori, unii
ei – Ian McEwan, Clive Sinclair și Kazuo
iro – cu o solidă reputație literară. Într-o
zi, a expediat *Acts of Revision* câtorva
i londonezi. Numai unul dintre ei a răspuns,
y Geller, tânăr asistent de 27 de ani, asociat
enția Curtis Brown, care, intuind ce mină
ir are sub ochi, a înscris romanul la o
ie. Editura Black Swan a plătit ca avans, cu
prilej, o sumă record de o sută de mii de
parte dintr-un contract mai mare, pentru
cărți. Ambele edituri engleze ale BDD
uin și Black Swan) au contractat imediat
lorul roman al lui Bedford, deja în lucru.
iat după aceea, Geller a încheiat un alt deal
editură americană, pentru 75 de mii de lire.
u avansul de pe roman, Bedford plănuia
cumpere un computer și o mașină Ford
a („Soția mea și cu mine avem gusturi
le.“) – dacă nu cumva și-a schimbat
arile și gusturile. Cât despre actorul care va
e rolul principal în filmul ce se face după un
riu bazat pe romanul lui, fericitul scriitor
irește, o opinie proprie: „Nu Hugh Grant,
ă și-l imaginezi pe Hugh Grant făcând acte
olență? El poate mai degrabă să farmece
a.“ Astfel se încheie primul act, extrem de
ișător, *glamorous*, chiar, al unei cariere
re extrem de promițătoare. „Marfă!“, cum
une tânărul poet Emilian Isailă, exprimând,
s și colorat, un punct de vedere comun
ației sale.

Corecturii. Jessica Mann scrie în articolul
„Răzbunarea pe trecut“: „*Acts of Revision* este
descurajant de negru, de macabru. Dar este
totodată extrem de deștept și de bine scris.“
Matthew De Abaitua, la rândul lui, scrie în
„Povestea vieții mele“: „*Acts of Revision* merită
aplauze pentru modul în care examinează
învățământul și cum încearcă acesta să
controleze adevărul.“ Edward Pilkington
notează în „Povestea răzbunării pe școală a unui
ziarist câștigă lozul cel mare“, insistând mai
mult asupra circumstanțelor decât asupra
esențelor: „Martyn Bedford probabil că va
desface sticle de șampanie la redacția publicației
Bradford Telegraph and Argus sărbătorindu-și
saltul de la condiția de ziarist de provincie
relativ obscur la luminile strălucitoare ale lumii
literare.“ Și adaugă: „Bedford este deosebit de
bun în combinarea detaliilor extrase din
existența școlii englezești și elementelor de
mitologie a fotbalului cu preocupări mai largi
privind modul cum prețuim cunoașterea.“ Iată,
în sfârșit, o voce cum nu se poate mai autorizată
să dea un verdict, Malcolm Bradbury: „Lucidă,
neliniștitoare, uneori comică această poveste a
revoltei împotriva legilor scrise ale lumii“...
„Strălucită, bine scrisă și foarte actuală“,
continuă profesorul de literatură ridicând
elevului său, nu din simplă complezență, un
monument de atribute unul mai măgulitor decât
altul. Și asta chiar pe coperta exterioară a
romanului.

Bedford admite că ideea romanului i-a venit
în ziua când maică-sa a găsit niște referate mai

mult decât nesatisfăcătoare despre activitatea lui
ca elev. Curând după aceea, citind un articol
despre niște crime în serie, a început să-și pună
întrebări despre cum le-ar reflecta el, cum ar
scrie el despre ele. Explică însă că romanul nu
este în nici un caz autobiografic, deși portretul
școlii este bazat pe experiența lui personală, iar
personajul are aceeași vârstă cu el „pentru
autenticitatea istorică.“

Potrivit lui Arlene Vigoda, într-o frază
rezumativă greu de îmbunătățit, romanul
Corectura este un thriller despre un bărbat de
35 de ani, tulburat mintal, care descoperă un
teanc de referate proaste despre activitatea lui
școlară și care hotărăște să se răzbune pe foștii
săi profesori. Romanul are ritm, este incitant și
oferă, nu o dată, momente faste de reflecție,
derutante prin curajul lor și, mai ales, este bine
scris, dovedind în fiecare moment al său
scriitorul deja matur, stăpân pe toate mijloacele
de expresie. Ideea, deși simplă, este exploatată
cu mare risipă de imaginație. Story-ul, linear,
construit pe un singur personaj principal în
permanent dialog cu sine însuși, cu trecutul său,
cu foștii profesori și, în ultimă instanță, cu
lumea, este strunit cu o perfectă știință a dozării
efectelor.

Romanul are două motto-uri, unul
împrumutat din Muriel Sparr, prea lung pentru
a fi reprodus, privind esența educației/
învățământului, celălalt, aparținând scriitoarei
Tony Morrison, mai scurt: „Deșteaptă chestie,
dar profesorul îl bătutuși pentru a-i arăta că
definițiile aparțin celor care definesc și nu celor
definite.“

Corectura se deschide cu scena
înmormântării mamei lui Gregory, moartă de
cancer. Momentul este definitoriu pentru
amestecul de serios și umorul macabru de care
Bedford face deseori uz pe parcursul romanului.
„Am ridicat capacul urnei și am luat o mână de
cenușă. Mi-am desfăcut degetele. Cenușa
agitată de vânt făcu multime de confetti de
argint în părul oamenilor și lăsă pete de
murdărie pe paltoanele lor când se scuturară.
Mai jos, spuse cineva. Ține-o mai jos înainte de
a-i da drumul. Am mai luat o mână, am dus-o la
gură. Fulgii erau fini și mătăsoși, s-au dizolvat
pe limbă și-mi uscară gâtul când am încercat să
înghit. Fragmente făinoase din ea și din coșciug.
Nu aveau nici un gust.“ La fel ar fi spus și
Meursault. Nu o dată, lui Bedford îi reușesc
momente de poezie dintre cele mai autentice.
Aceeași scenă a funeraliilor: „Mi-au dat o urnă
și am ieșit afară, unde cerul era gri-alb și
respirația noastră plutea în aer ca niște șoapte
vizibile.“

Iată și portretul personajului principal, făcut,
cu mare economie de mijloace stilistice, de el
însuși: „Mă numesc Gregory Lynn, am 35 de
ani. Sunt orfan, necăsătorit, singurul copil de la
vârsta de patru ani și jumătate. (...) Nu sunt
neîndemânatic, doar uneori corpul meu dă o
interpretare greșită semnalelor pe care le emite
creierul. Am un ochi căprui și unul verde.“
Gregory are un mare talent, desenează.
Realitatea înconjurătoare ia la el aspectul unor
benzi desenate, cu efect direct asupra realității.
Ele pot influența, chiar influențează realitatea,
observație care revine cu insistență de-a lungul
romanului: „Uneori desenând ceva, fac ca acel
ceva să se întâmple“ spune Gregory chiar în
primele pagini ale romanului. Banda desenată,
în plan imaginar, însoțește epicul și-l provoacă,
nu doar îl ilustrează.

Din multe puncte de vedere, Gregory Lynn
lasă impresia stăruitoare că face parte din marea
familie a lui Billy mincinosul și a furioșilor
anilor '50-60. Ca și Jimmy Porter, el privește
înapoi cu mânie. Din păcate, Martyn Bedford,
spre deosebire de confrății săi mai vârstnici:
Collin Wilson, Osborne sau Braine, nu are
curajul să meargă la rădăcina răului,
mulțumindu-se să ofere doar efectul acestuia.
Altfel spus, numai o jumătate de adevăr.

Titlu oferit cu amabilitate, pentru recenzare, de
agenția literară Simona Kessler.

1) O strângere de mână din partea Ștefan Aug. Doinaş; simte căldura – Val Condurache.

2) *Cuvântul* și *Timpul* sau doi redactori-șefi la aceeași masă: Radu G. Țeposu și Liviu Antonesei.

3) Prin cimitire e mereu zărit Traian Iancu. Îl acompaniază, în imagine, Gabi Preotu.

4) Cornel Regman, un critic de primă linie care promite să scrie mai mult la revista noastră.

5) Zigu Ornea a scris și despre țărâniști prin 1969. E la modă acum.

